Cumhuriyet
DERGİ
PAZAR EKİ
SAYI 724 6 ŞUBAT 2000

BİR TAŞ KESİLME ÖYKÜSÜ

Nükhet İzet İpekçi: "Biz, çok sayıda aile, toplumumuzun geleceği adına, bu gizli ve karanlık geçmişin belirlenmesini ve cinayet işleyenlerle işletenlerin tek tek teşhir edilmesini talep etmek ve açıklamalar beklemek durumundayız."

■ 5. SAYFADA

IĞDIR'DA PAMUK EKİLİR Mİ Kİ?

Iğdırlılar yaşadıkları değişimin farkında: "Biz bozulmaya televizyonla başladık" diyor Sihat. "Kadınların istekleri pembe dizilerle farklılaştı. Yatak odası, koltuk takımı istemeye başladılar."

■ 10. SAYFADA

ORGUN SULTANA YOLCULUĞU

Kraliçe I. Elizabeth, III. Mehmed'in ilgisini kazanmak ve ticari yaşama hâkim olmak için inanılmaz marifetleri olan mekanik bir org yaptırır. Orgu yapan usta beş yardımcısı ile uzun bir deniz yolculuğu sonunda İstanbul'a gelir.

■ 12. SAYFADA

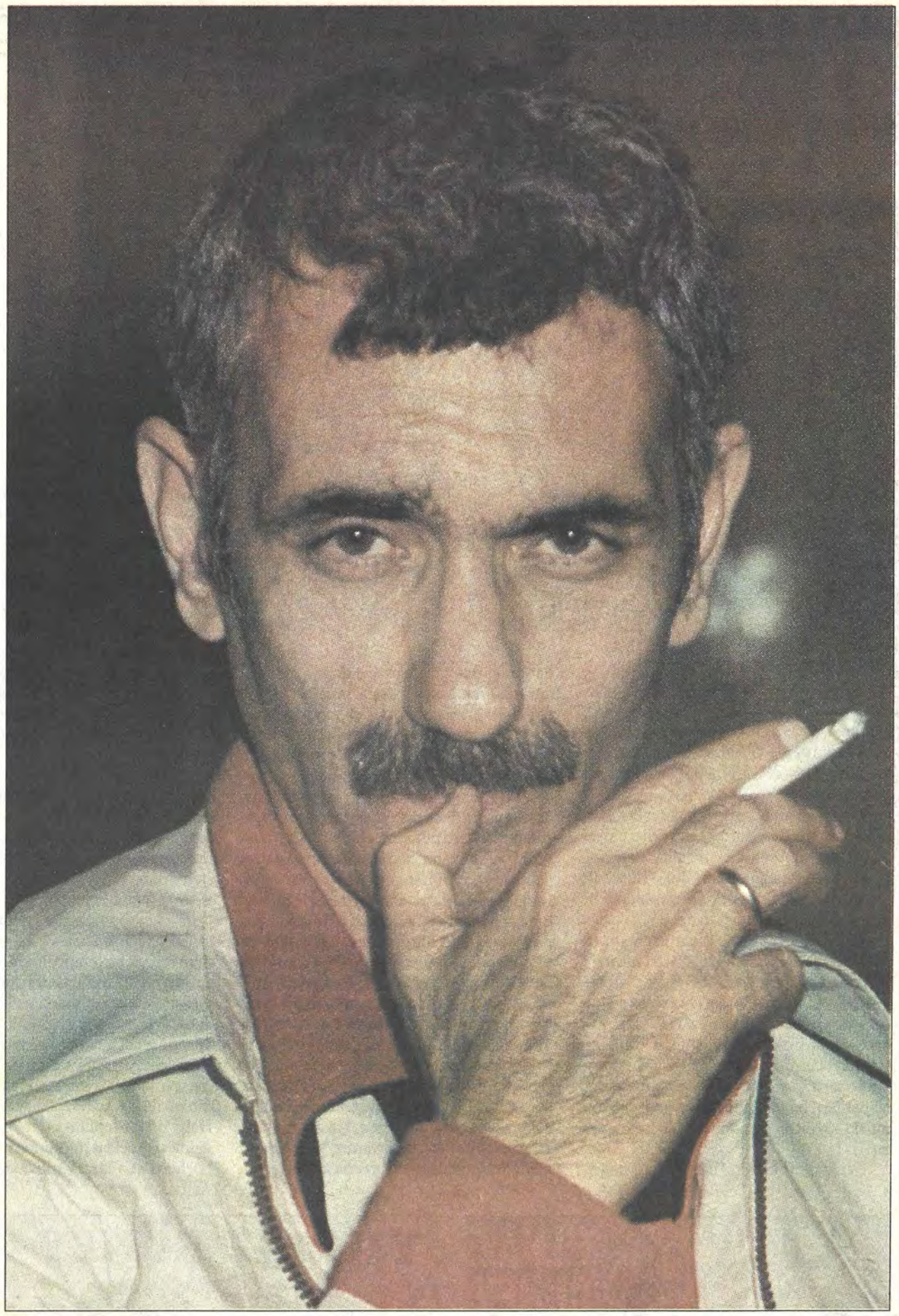

YILMAZ GÜNEY'İ ANLATIRKEN

Bir hayat yaşadı. Bu bir sınav değildi, yanlışlar doğruları götürmedi. Hukukun işlemediği ülkede gazeteciler de kalem kırınca tartışma uzadı. Yılmaz Güney lümpen miydi? Yanıt ortadaydı oysa: Salpa, Yol, Duvar...

BERAT GÜNÇIKAN

Yazılı ve sözlü iktidarın ellerinde olduğunu düşünenlerin bir süredir iki işi var; biri tabuları yıkmak, diğeri kutsallaştırmaya karşı çıkmak! Bu iş adına bir ona dokunuluyor, bir buna... Bireylerin üzerine basarak kendini var eden, beslenen ve giderek güçlenen gerçek tabular ise orada, öylece duruyor. Bu tabularla, geleceklerini bu tabuların arkasında bulanlara dokunulmuyor... Onlar orada, genç ölümlerin üzerine kapanıp besleniyor.

Tabu yıkmak, kutsallaştırmaya karşı çıkmak adına zaman zaman dile dolananlardan biri de yönetmen ve yazar Yılmaz Güney.

Güney lümpenlikle suçlanıyor. Yumurtalık hâkimini öldürmesi, neden-sonuç ilişkisi bir yana bırakılıp katillik yaftasıyla vitrine çıkarılıyor. Güney'in yazarlık ve yönetmenlik kimliğine, bu alandaki üretimlerine, bu üretimlerin temel kaynağı olan Türkiye'nin ekonomik ve siyasi yapısına bakılmıyor, bakılma gereği duyulmuyor. Çünkü, hayata, insana bakış buna izin vermiyor. Çünkü "İnsan tüketen hayvandır" diyen "yeni hayat"ı *Devamı 2-5. sayfada*

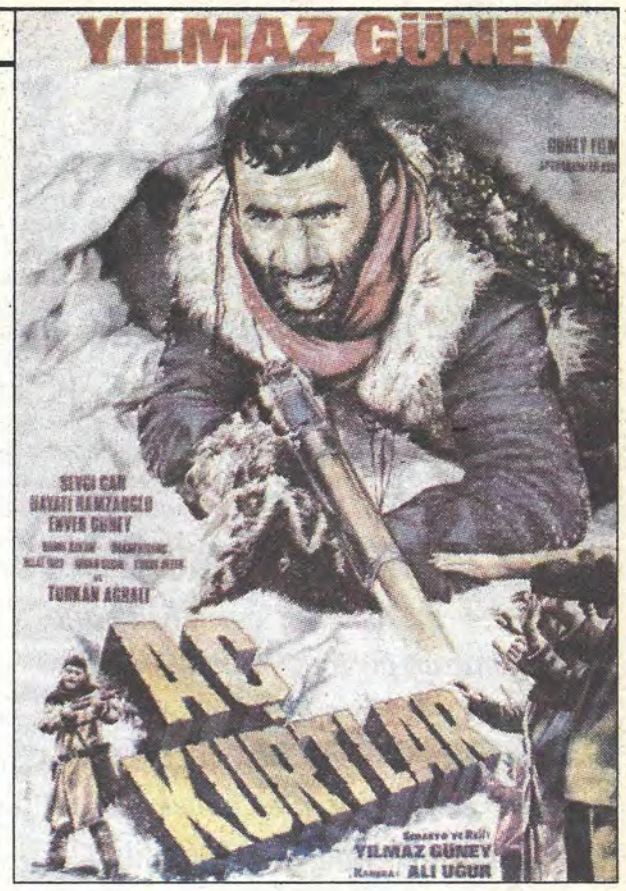

1. Sayfanın devamı

savunma görevi, Güney'in savunduğu, bugün Seattle ve Davos'tan sesini duyuran, insan gibi yaşamak isteğini boğmak işi bunu gerektiriyor.

Yılmaz Güney'e yönelik yazılar karşıyazıları da doğurdu. Kimileri eleştirilere siyasal bakışla yanıt verdi, kimi "ama" diye başlayan uyarılarda bulundu. Fatoş Güney, üç köşe yazarı Engin Ardıç, Fatih Altaylı ve Serdar Turgut hakkında dava açtı.

Biz de düşünce ve sanat alanından isimlere, bir sosyolojik kavram olarak "lümpen"i ve bu tanımın çerçevesinde Güney'i sorduk:

Prof. Dr. Ünsal Oskay (Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı): Yılmaz da tıpkı bizler gibi gelişmiş, gelişmemiş tarafları olan, gelişmekte olan bir ülkenin aydın ve sanatçısıdır. Toplumun önüne açtığı olanakları sonuna kadar zorlayarak sinemamızda büyük bir sıçramanın öncüsü olmuştur.

"Delikanlılık kültürü"nden geldiği doğrudur, ama dünyanın nereye doğru gittiğini görmüş, yalnızca kendisi için değil, köşeyi dönmek, gemisini kurtaran kaptan olmak için değil, lümpenleri lümpenlikten kurtarmaya yönelik uzun bir siyasal program için varını yoğunu, kafasını zihnini koymuş, kendini bütün engellere karşın adam etmeye çalışmış, bizim de adam olmamıza çok ciddi ölçülerde katkıda bulunmuş bir insandır. Dervişliği ve delikanlı kültürü içindeki yaşantısı belki de ömrünün sonuna kadar sürmüştür. Bunun nedeni bence onun hamlığı değil, toplumsal gelişme için gerekli olan maddi ve manevi olgunlaşma düzeyine varamamış bir toplumda kendini ve toplumunu adam etme öncülüğünü yüklenmiş oluşundandır.

Yeterince sendikal, siyasal gelişmesi olmamış bir toplumda bu tür öncüler dervişliğin, delikanlılığın gösterimleri ile aleladeliğin içinde yüzen insanlardan farklılaşmaya, farklı kalmaya çalışır ama kafasında hep, insana daha doğru dürüst insan olma özelliği sağlayacak olan, daha gelişkin bir topluma erişme çabası ve isteği vardır. Yılmaz Güney'i değerlendirirken bize düşen, bunu daha serinkanlı biçimde yapmaktır. Böyle değerlendirme yaparsak, gelecekte bizi değerlendirecek olan insanların gözünde biraz daha ciddiye alınması gereken aydınlar olarak görülebiliriz.

Ve unutmamalıyız lümpenlik yalnızca güzel bir fincanla çay içme zevkini, alışkanlığını kazanamamış olmak değil, bugünle yetinip daha iyi bir geleceği düşünmekten kaçınmakla da tanınmalıdır. Başka bir deyişle insanı insana kul köle eden bir sistem içinde yaşayıp bununla yetinmek, hep birlikte daha özgür, daha bollukçu bir toplumun içinde yaşamak düşünden yoksun kalmak, kolay affedilmeyecek bir lümpenliktir.

Lümpenlik toplumsal sistemin rutin işleyişi sırasında hacminden, vüs'atinden, çok daha fazla genişleyip artabilir. Küçük burjuvazinin alt katmanlarına kadar tırmanabilir. Küçük burjuvazi kendisi her an öyle hissetmese bile yersiz yurtsuzluğa, toplumun en dibine düşmeye her an açık olan kesimdir. Daha iyi bir toplum kurmak için yan yana gelmesi gereken çalışan kesimlerden ise hiç hoşlanmaz, bütün korkusu onların arasına düşmektir. Bu nedenle çaresiz ve üstü başı pislik içinde, tuhaf bir Keloğlan yolculuğundadır hep. Keloğlan Kaf Dağı'nın ardındaki padişahın kızına koca olmak için çırpınır. Bunlar için ne Kaf Dağı vardır, ne de padişahınkızı. Onun için öfkelidirler, kirlenmişlik içindedirler. Toplumun birçok değerlerinden nasip alınamışlardır, itibar da etmezler. Kültürle, sanatla, edebiyatla ilgileri yoktur, çünkü daha iyi bir topluma yönelik ne düşünceleri, ne düşleri ne de projeksiyonları vardır. Bağışlanacak tek tarafları, bu varoluş biçiminin bütün sorumluluğunun onlarda olmayışı, onların da Adorno'nun söylediği gibi "Yanlış bir hayatı doğru yaşayamayan" toplumsal ürünler oluşudur.

Mîna Urgan (İngiliz Edebiyatı Profesörü): Bence bu bir kepazelik. Yılmaz Güney sayılı bir sanatçıdır. Yoğun bir tahrik sonucu bir adamı öldürmesi onu bizim gözümüzden düşürmez. Cevat Şakir Kabaağaçlı da babasını öldürmüştür, ama bu onun büyük bir yazar olmasını engelleyememiştir. Güney'in esas marifeti Adanalı fakir bir aileden gelip film yapması, yazı yazmasıdır. Şimdi adamı

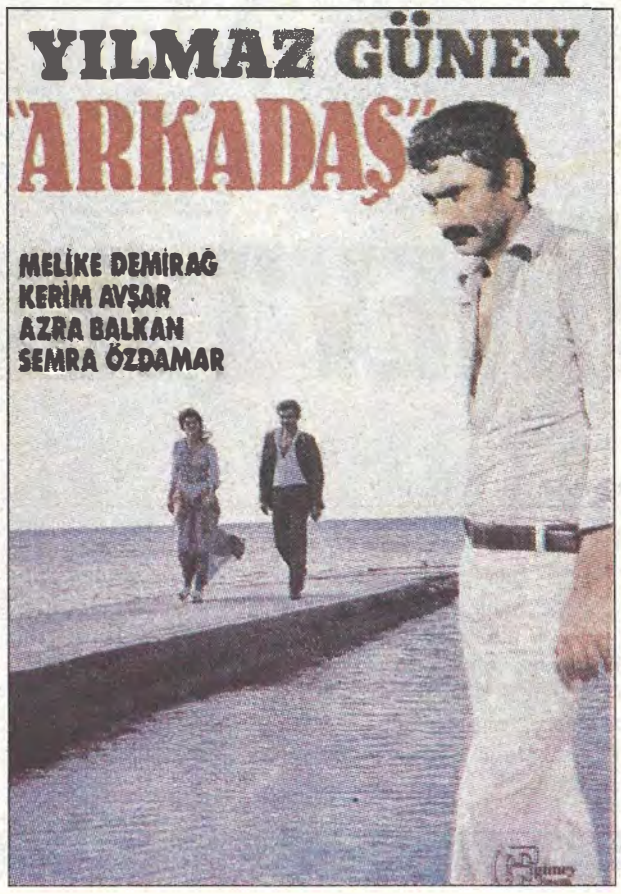

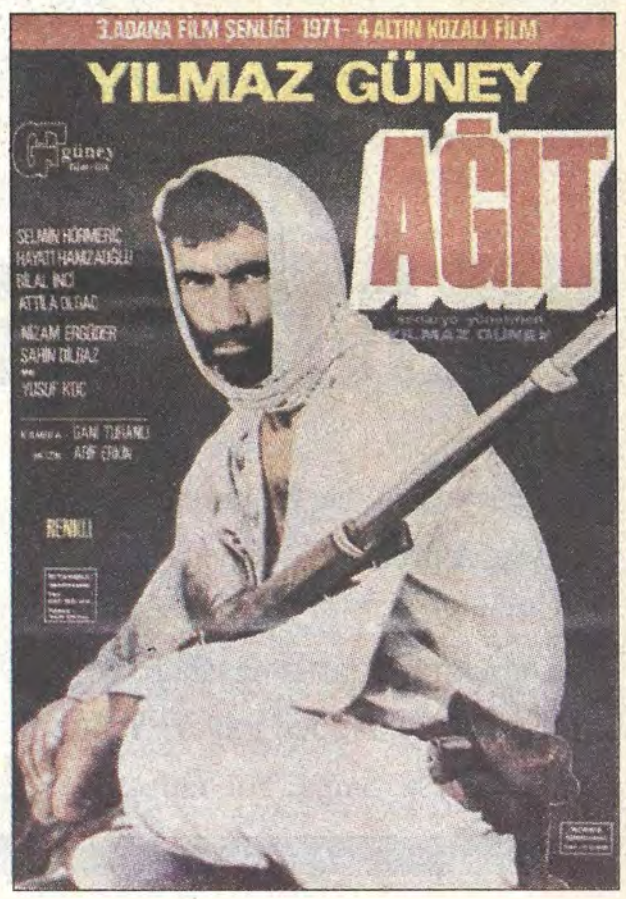

"Yılmaz Güney bir lümpendi." Bazı köşe yazarlarının Güney'e dair bu sözleri, bir tartışma başlattı. Kimileri Güney'in sinemacı kimliğinin lümpen tanımının altında ezilmeye çalışılmasını eleştirdi, kimileri "ama" diye başlayan cümlelerle tartışmayı yumuşatmayı hedefledi. Fatoş Güney üç gazete yazarı hakkında dava açtı, ama tartışma kesilmedi. Neden Güney, neden şimdi sorusu yanıtsız kaldı...

geldiği yerle vurmaya kalkışıyor, lümpen diyorlar. Bence bu büyük bir haksızlık. Bunu yapma nedenleri hem siyasidir hem de ünü nü kıskanmalarıdır.

Tarık Akan (Sinema oyuncusu): Yılmaz Güney, Türkiye sinemasının yetiştirdiği en büyük sanatçılardan biridir. Bugüne kadar da daha büyüğü yetişmemiştir. Bence bir sanatçının kişiliği ile sanatını karşılaştırmak en büyük lümpenliktir.

Dünyanın, günümüze de kalmış büyük sanatçılarının karakterinin, kişiliğinin ne olduğunu bilmek zorunda değiliz, onların bize bırakmış oldukları sanatları yeterlidir. Güney, çok uç noktalarda yaşayan bir sanatçıydı. Bunu eleştirebilirler, birçok laf da edebilirler ama bunu filmleriyle karşılaştıramazlar. Bu tür saldırılar bizim ülkemizde, sanatçıların başında bir balyoz gibi durur. Bu sanatçı politik bir kimlik ise ve dünya çapında tanınıyorsa başına çok iş gelebilir. Ben bu tür davranışların bitmiş olduğunu düşünüyordumama yanıldığımı gördüm. Kosta Gavras gibi bir yönetmenin Yılmaz Güney'in filmini çekmeye niyetlenmesiyle bu tür davranışları yeniden su üstüne çıkardı. Yılmaz Güney filmini Türkiye'den bir yönetmen çekecek olsaydı, bu tür bir tartışma olmayacaktı.

İnci Aral (Yazar, çekilecek filmin senaristi): Yılmaz Güney hakkındaki sözler, kuma yazılmış sözlerdir, tutmamıştır ve tutmayacaktır. Güney eserleriyle vardır ve yaşayacaktır. Güney eğer bir entelektüel olmasaydı bu eserleri çıkarabilir, ulusaldan evrensele ulaşabilir miydi? Geri kalmış ülkenin vatandaşları birtakım yanlışları içlerinde barındırırlar, hepimiz öyleyiz. Güney, özeleştirisini de yapmıştır.

Entelektüel tanımı günümüzde değişmiştir. Entelektüel yaşadığı toplum için sıkıntı duyan, muhalif olan ve bunu yaptıklarıyla ifade eden kişidir. Yılmaz Güney hiç kuşkusuz ki bu tanım içine girer, bu çabayı göstermiş bir insandır. Çok başarılı bir sinemacı ve yazardır. "Boynu Bükük Öldüler" romanının Orhan Kemal Roman Ödülü'nü alması da bunu gösterir.

Yılmaz Güney'e dair yazılanlar politik bir karşı çıkıştır, antikomünist bir bakış açısıdır.

Fikret Başkaya (Türkiye ve Ortadoğu Forumu Vakfı Başkanı): Marksist literatürde lümpen kavramıyla, söz konusu toplumun örgütlü, düzenli işçi sınıfı dışında kalan, düzenli bir işi olmayan, günübirlik yaşayan, suça eğilimli, marjinal bir kitle kastedilir. Bu kavram daha sonra içeriğinden arındırılarak bir çeşit ahlakı, bir insan tipini ve ona ait bir davranış tarzını ifade eder hale geldi. Bu iki kavram arasında bir ilişki yok, bugün iyice marjinalleşen kesim için lümpen deniliyor ama bu, Türkiye'de ve birçok yerde kavramların yerli yerinde kullanılmamasıyla ilgili...

Yılmaz Güney için lümpen, katil tanımlarını kullananlar, tekil yaratıklar değiller. Seksen sonrası neoliberal ideolojik saldırıyı, Sovyet sisteminin çökmesiyle birlikte ortaya çıkan ruh halini yansıtıyorlar. Bu suçlamaları yapanlar neoliberalizme teslim olmuş, büyük medyanın becerisiz ideolojik tetikçileri. Bu saldırıların altında sinsi bir sınıf düşmanlığı yatıyor; işçi sınıfının bağımsız olarak varlığı yoktur, sosyalizm yanılgıydı... İki metre önünü görmeyen insanları gerçekçi sayıp kutsuyor, bir toplum projesinden yana olanları da hayalperest sayıyorlar...

Yılmaz Güney'e gelince, bunlar çok yanlış meseleleri, çok yanlış yerlerde tartışıyorlar demektir. Güney kendini estetik sanatsal alanda kanıtlamış değerli bir sanat adamıdır. Yazılanlarda onun kim olduğunu ortaya koymak gibi bir kaygı değil, karalama kaygısı var, lümpendi, katildi gibi sözler, üzücü ve utanç vericidir. Bu tür elitist davranış ve yaklaşımlar, sömürgeci aydın tipine denk düşüyor. Dünyanın bütün sırlarını biliyormuş gibi bir havayla önüne geleni karalama içindeler. Bunlar, toplumu depolitize etme sürecinde yer almış kişilerdir. Sosyalizm cephesinin geri çekilmesi sonucu ortaya çıktılar, ancak köpeksiz köyde değneksiz gezmek, gelecekte bu kadar kolay olmayacak... Bu bir dibe vurmaydı, ilelebet sürecek görüyorlar ama bu ideolojik alan onlara bırakılmayacak. Eğer bir lümpen varsa burada aramak lazım, gerek dili kullanış tarzları, gerek insanları yerli yersiz dillerine dolamaları... Biraz da kendilerine bakmaları gerekiyor...

Nebahat Çehre (Sinema oyuncusu, Güney'in eski eşi): Bu olayın içine çekilmek istemiyorum, çok hassas konular bunlar, özel hayatımı aktarmak istemiyorum... Sanatçı yönünü her zaman olumladım, benim için eğitim oldu, sinema ve dünyaya bakış açım farklılaştı. Oyunculuğuma da büyük katkıları oldu. Ayrıca Güney iyi bir sinemacı ve yazardır.

Ertuğrul Kürkçü (Gazeteci):
Büyük medya, okuruna/izleyicisine dünyayı, hayatı basitleştirmeksizin, sıradanlaştırmaksızın ve yüzeyselleştirmeksizin gösteremez. Hem medya ürünleri kitlesel tüketime konu oldukları için varsaymaları gereken kavrayış düzeyi toplumsal ortalamadan daha yüksek olamayacağından, hem de medya endüstrisinin asıl işlevi cari ideolojiyi yeniden üretmek olduğundan bu böyle... "Üslubu beyan, ayniyle insan"dır, denir. Bu endüstrinin editör ve yazarları, her gün okur/izleyiciyi aptal yerine koyarak konuşmak ve yazmak zorunda oldukçakendileri de sonunda aptallaşma riskiyle yüz yüze kalır. "Yılmaz Güney lümpen mi, yoksa sanatçı mı" tartışması, bu riskin gerçeğe dönüşme olasılığının yüksekliğine yeni bir kanıt yalnızca. ☛

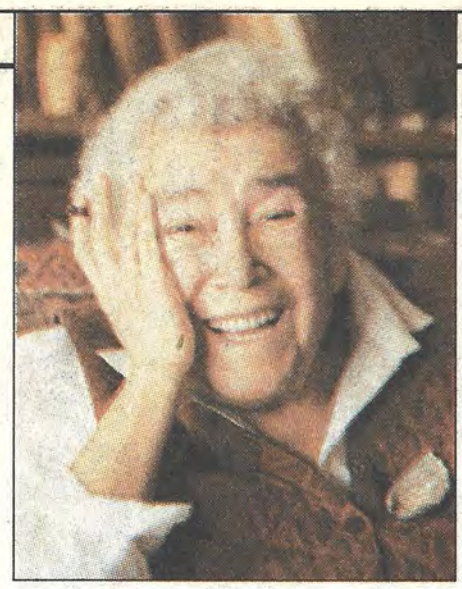

Mîna Urgan

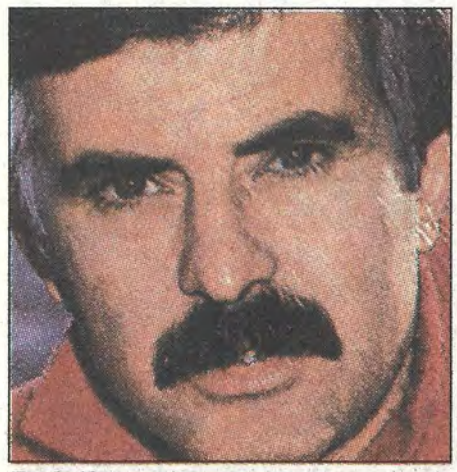

Tarık Akan

Umut, Yılmaz Güney'in sinema anlayışını yansıtan önemli bir filmdi...

DERGİ'DEN

Merhaba,
Daha çok İstanbul ağırlıklı röportajlarla geliyoruz önünüze. Büyük kentler hem haberleriyle hem de yaşam biçimiyle bütün Türkiye'ye ve gazetelere ağırlığını koymuş durumda. Ama bu hafta ilginç bir Iğdır röportajı var sayfalarımızda. Röportajı yapan arkadaşımız, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Haber Ajansı'nın (MİHA) genç gazetecilerinden İlhami Yıldırım. İlhami ilk saptamasını şöyle ifade ediyor: Üniversite sınavlarının vazgeçilmez pamuk ekimi sorusunun yanıt şıkları değişmeli... Çünkü artık Iğdır'da pamuk ekilmiyor!
Galiba son yılların Iğdır'da yol açtığı en büyük değişim de bu olmuş.
Evlenme hazırlığı içindeki pancar işçisi Sihat'ın anlattığına göre Iğdır'da başlık parası bütün haşmetiyle toplumsal yaşama hâkim olmaya devam ediyor. Tarladaki çalışma koşulları ise bugün 70 yaşını sürenlerin tıpkı çocukluk günlerindeki gibi. Sihat zaten az buçuk ve çarpık çurpuk bir biçimde Iğdır'a sızan değişimden de hoşnut değil. "Bozulma " diye tarif ediyor yaşamlarına yeni giren kavramları. Tek gözlü evlerde yatak odası bile yokken nişanlısının yatak odası takımına göz koymasının nedenini de televizyondan biliyor.
Iğdır bu hafta bembeyaz bir örtünün altında. İnsanlar hayatta kalma savaşı veriyor. Iğdır'a yardımdan önce ulaşan ne gariptir ki yine televizyonlar...
Bu haftaki kapak konumuz Yılmaz Güney tartışması. Bu anlamsız tartışmaya aslında katılması gereken 12 Eylül'de parlamentoya el koyanlar olmalıydı. Çünkü Yılmaz Güney'le ve sinemasıyla en çok onlar uğraşmıştı. Uğraşırken de hedefleri herhalde Türkiye'deki lümpenliğin kökünü kurutmak değildi...

İpek Çalışlar

ipekcalislar@yahoo.com

CUMHURİYET DERGİ
İMTİYAZ SAHİBİ: **YEDİ MAYIS HABER AJANSI BASIN VE YAYINCILIK AŞ ADINA BERİN NADİ** ■ YAYIN DANIŞMANI: **İPEK ÇALIŞLAR** ■ SORUMLU MÜDÜR: **FİKRET İLKİZ** ■ GÖRSEL YÖNETMEN: **AYNUR ÇOLAK** ■ BASKI: **ÇAĞDAŞ MATBAACILIK LTD. ŞTİ** ■ İDARE MERKEZİ: **TÜRKOCAĞI CAD. NO: 39-41 CAĞALOĞLU, 34334 İSTANBUL TEL: (0212) 5120505** ■ REKLAM: **MEDYA C**

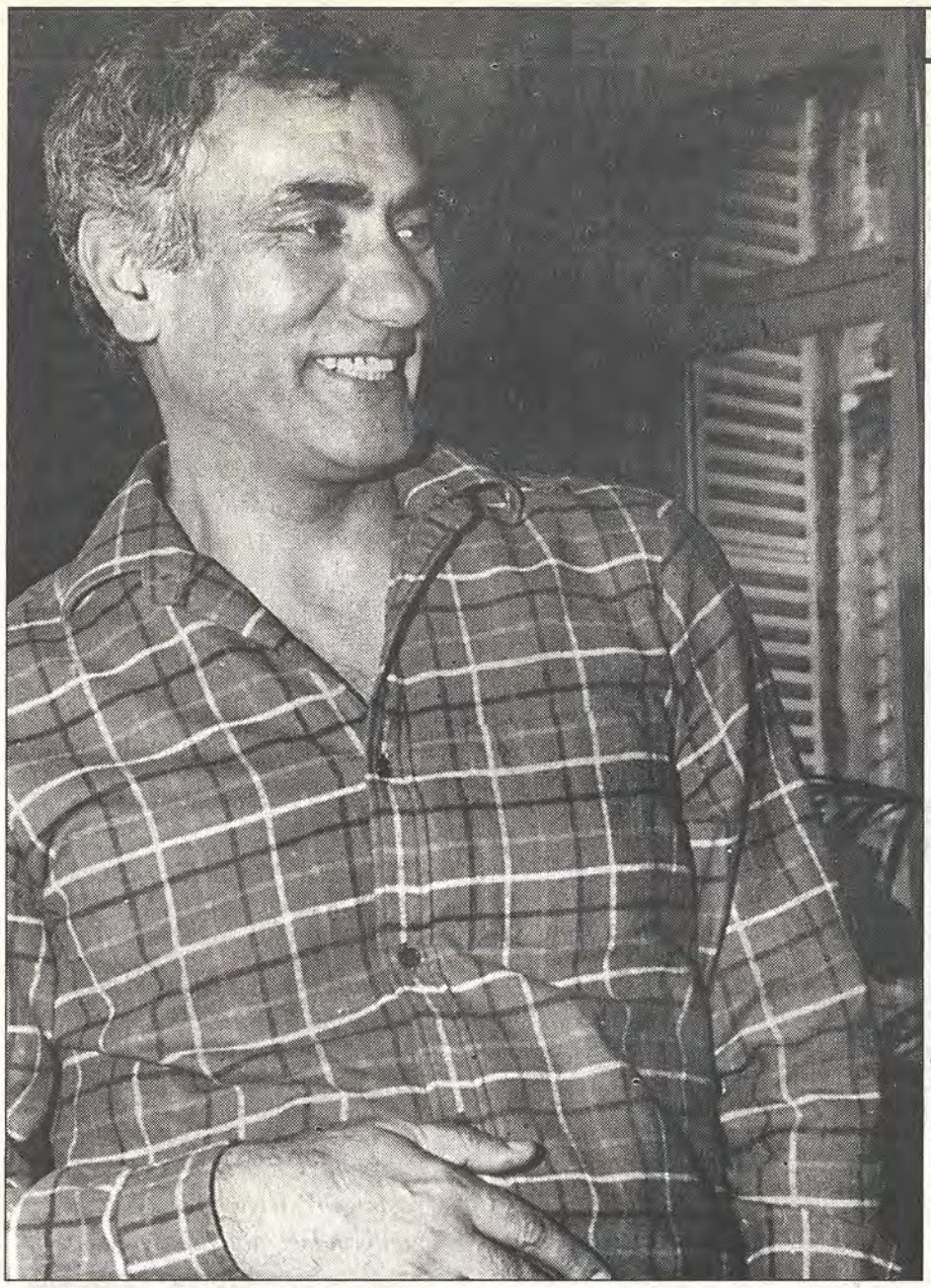

Yılmaz Güney lümpenlikle suçlanırken ne yönetmenliği ne de yazarlığı dile getiriliyor...

➡ Jean Genet, kelimenin en bayağı anlamında bir "orospu çocuğu", "ibne", hırsız, kaçakçı, gaspçıydı. Böyle doğmuş, böyle yaşamıştı. Yetimhanede büyümüş, okul yüzü görmemiş, on üç yaşında girdiği hapishanede aralıklarla yarı ömrünü geçirmişti. Üstelik bu niteliklerinden bir an olsun utanç duymaksızın. Hapiste, kendi yaşam tarzını güzelleyerek yazdığı "Bir Hırsızın Günlüğü" Fransa entelijansiyasının eline ulaştığında Jean Paul Sartre, Jean Cocteau ve diğerleri bir an olsun "hırsız, ibne roman yazsa ne olur," diye düşünmemişlerdi. "Suç"larını cezalandırmayı Fransa mahkemelerine bırakmış, Genet'nin edebiyatıyla ilgilenmişlerdi. Genet'nin "mazbutluk" örtüsü altında saklanan iki yüzlü "orta sınıf" değerlerine yönelttiği yıkıcı eleştiride modern Fransız edebiyatının yeni damarını keşfeder etmez açtıkları coşkulu af kampanyasıyla da yeni "meslektaş"larını özgürlüğe kavuşturmuşlardı. Ondan "tövbe, istiğfar" etmesini istemek akıllarından hiç geçmemişti bile.

Genet, hiçbir zaman "ıslah" olmadı; artık "ünlü" bir yazar olarak bilinirken de hep bir "hırsız", bir "gaspçı", safkan bir "lümpen" olarak hapislerde süründü. En güzel eserlerini bir anafor içinde yazdı. Doğuştan muhalifti. Amerika'da "Kara Panterler"e, Ortadoğu'da "Filistin Devrimcileri"ne destek verdiğinde kimsenin aklına "bu ibne kim, devrimcilik kim" demek gelmedi, ne yaşarken ne öldükten sonra! Bu "lümpen"in "Hizmetçiler" adlı oyunu geçen yıllarda İstanbul Devlet Tiyatrosu repertuvarındaydı. Yılmaz Güney sinemasında "lümpen" keşfetmeye çıkanların "lümpenin Allahı" Genet'nin tiyatrosuna laf ettiklerini işiten olmadı, bu tiyatroyu izlediklerini de.

Yılmaz Güney "lümpen" olsaydı da, bu onun bir sinemacı ve yazar olarak değerini tartmak için bir ölçü oluşturmazdı ama, ne ait olduğu toplumsal köken, ne de bireysel yaşama tarzı bakımından Yılmaz Güney Karl Marx'ın tanımıyla "lümpen proletarya"dan değildi. Güney "insanca yaşama"ya en çok ihtiyacı olanların, kendi kurtuluşlarına karşı istihdam edilmelerine kayıtsız kalamadığı, hayatı zorunlu olarak onların hayatına yaklaştığı için onlarla en içli dışlı olan sanatçısıydı Türkiye'nin. Öyle olmasa, "Yol" diye bir senaryo doğabilir, Türk sinemasının en değerli başyapıtlarından biri filme çekilebilir miydi?

Yılmaz Güney bize hep kaybedenleri anlatır. 12 Eylül'le birlikte Yılmaz Güney de kaybetmişti. Önce, Türkiye'de yaşama şansını ve sonra yaşamını. Ama Yılmaz Güney ve Şerif Gören'le "kaybedenlerin" selilüte kazınmış "Yol"u, bugüne kadar Türkiye'ye gelmiş en büyük sinema ödülünü kazandırdı. Ne yazık, her şey Yılmaz Güney'in artistik mirasını serinkanlı bir değerlendirmenin süzgecinden geçirmeye; en iyi yaptığı şeyi, aktör, senarist ve yönetmen olarak bu ülkenin sinemasına hakikaten kattığı değeri biçmeye bugün çok daha uygunken, sinemacılar "ahlakçı" ve "kriminilog" kisvesine bürünmüş "gazeteciler"in manevi terörü altında siniyor, Lütfi Akad ve Memduh Ün'ün en iyi öğrencisinin sinema mirası savunmasız kalıyor.

Karl Marx'ın büyük tasvir gücüyle lümpen proletaryayı içine alarak anlattığı 150 yıl öncesinin Fransası sanki Türk medyasının içine doğduğu Özal döneminin büyük dönüşümünü resmediyor gibidir. Bu dönüşüm, Türkiye'de lümpen proletaryanın yalnızca "burjuva toplumunun" değil medyanın da "doruklarında" yeniden doğuşudur. Bu medyada asıl, kelimenin en düz anlamında "lümpenler", devletin kirli işlerini görmek için kiralanan "katiller", "siyasal şahsiyet" muamelesi görürken, "boynu bükük ölenler" lanetlenecektir ister istemez.

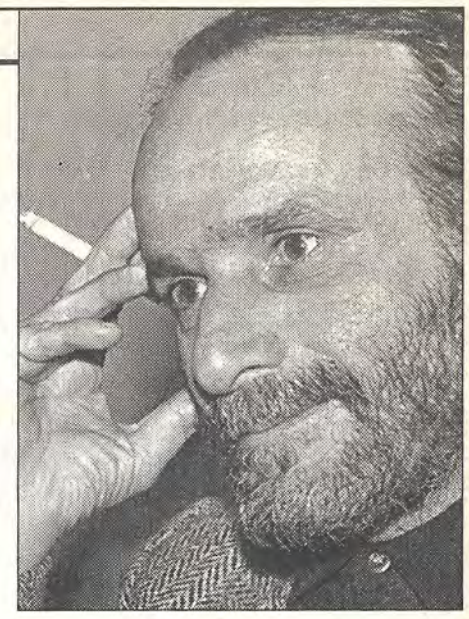

Ertuğrul Kürkçü

İnci Aral

Burçak Evren (Sinema Yazarı):

Sözcükleri ve terimleri gelişigüzel kullanma alışkanlığımız neredeyse geleneksel bir hobi oldu, ama bazen bu hobi istenmeyen ve arzulanmayan sevimsiz bir silaha, suçlamaya, ya da hakarete dönüşebiliyor. Kime hizmet ettikleri bilinmeyen (ya da çok iyi bilinen) kimileri, başkalarının kişiliği ile oynayarak kişilik kazanmak ya da hamburger yerken okunurluluk kazanmak için birilerine saldırmak, kara çalmak gereksinmesini duyuyor. Çünkü bu tip kişilerin varlık nedeni, düşünceleriyle okunmak değil, düşüncesizliklerini saldırganlıkla kamufle etmekte yatıyor. Yoksa durup dururken neden Yılmaz Güney'e lümpen deme gereksinmesini duysunlar.

Cem Karaca

HEM SAVAŞÇI, HEM DERVİŞ...

.....Yılmaz Güney'in ilk söylenecek özelliği sınırsız yalnızlığıydı. Bunu kendisi de isteyerek, istemeyerek, geliştirmişti. İnsanlarla ilişkilerinde yakın ve sıcaktı, ama hep yalnızdı: "Yılmaz Güney"di. Sosyalizm gibi "ortaklaşalık" temelinde yükselen bir anlayışa içtenlikle bağlı olmasına rağmen, bireyselliği hep eldeğmemiş bir şekilde ayakta kalmıştır. Hayatı, böyle olmasını kaçınılmazlaştıran bir süreçti...

.....Bir "kişilik kültü" haline gelmekten kaçınması mümkün değildi. Bunu, birinci döneminde kendisi de adım adım inşa etmişti. Sosyalizmi ve sosyalizm içinde kendisini daha geniş boyutlarla düşünme imkânı bulunca, bu külte karşı bazı tedbirler almaya çalıştı. Örneğin Arkadaş filminde bir kadından (Azra Balkan) tokat yemesi ve karşılık vermemesi, bu doğrultudaki planının parçasıydı...

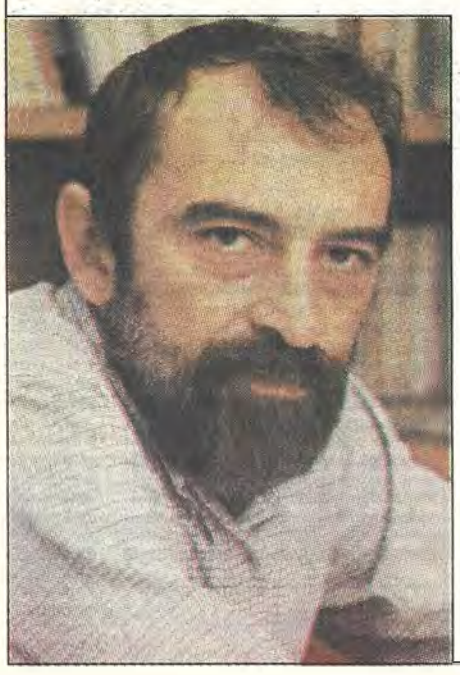

.....Yapacaklarını mümkün olduğu kadar geniş bir çerçevede düşünüyor, hesaplıyordu. Bu düşüncelerinin kendilerini pek açmaz, hedeflerini söylerdi. Yeni bir sinema anlayışıyla Yeşilçam yıkılacaktı. Genç yetenekler yetişecekti. Dağıtım, bayi sistemlerinin alternatifleri kurulacaktı. Bütün bunlar, nasıl olduğu belli olmayan bir biçimde siyasi bir pratikle birleşecekti. Sanat ve siyaset arasındaki konumu hiçbir zaman açık seçik bir tanıma kavuşmadı. Ama hapisten çıkınca bütün dünya değişti. Binlerce insan Yılmaz'ın kapısında yığıldı...

.....Bunca çelişkiyi, her şeye rağmen uyarlı bir kişilik bütünlüğü içinde nasıl birleştirebildi Yılmaz Güney? Sanırım, mazlumun acısını yüreğinde eksiksiz duyarak. Sahip olduğu bu yetenek, başkalarının acılarıyla bu olağanüstü özdeşleşme yeteneği, onun savrulan özelliklerini bir arada tutan merkez olmuştur. Bu acının analitik açıklaması (sınıf analizi vb.) ve giderilmesi için gerekli yöntem (doğru örgütlenme biçimi vb.) bütün çabalarına rağmen pratik hayatında ikincil kaldı. Mazlumun acısıyla duygudaşlığı, her şeyini belirledi.◀

Murat Belge (Öğretim üyesi-Yazar)

(Yeni Gündem, Aralık 1986)

Lümpenlik ayak takımı demektir, ama onun da ötesinde yaşama koşulları gereği satılmaya, satın alınmaya hazır çoğunlukla, bir başkaları tarafından beslenen, sınıf dışı bir kümenin de ismidir. Şimdi bu sözcüğü kullananlarla, hedef olan kişinin yaşamlarını bir kez daha irdeleyelim. Lümpenlik hangisiyle daha fazla örtüşüyor? Karar sizin.

Cem Karaca (Müzik sanatçısı): Yılmaz kırsal kökenliydi, ama bu ona lümpen denmesini gerektirmez. Yaşar Kemal'in elinde edebiyat fakültesinden alınmış filoloji diploması yoktur, ama bu onun büyük edebiyatçı olmasını engellememiştir. Yılmaz olduğu gibi görünen, göründüğü gibi olan Türk insanının ortak paydasını çok iyi görebilen ve bunu yansıtabilen bir insan. Eğer başına o talihsizlikler gelmeseydi Türk sinemasına çok büyük adımlar attırabilirdi. Ona lümpen diyenler kendilerini entelektüel sayıyorlarsa, tam da benim tanımladığım gibidir, yani yarım porsiyon aydınlardır. Lümpen, hiçbir sınıfa mensup olmayan, kendini eğitmek için gayret sarf etmeyen insandır, asalaktır. Bu yüzden o kadar filme imzasını atmış bir insana nasıl lümpen denilebilir?

Yılmaz'a "katil" denmesine gelince, bu konuda çeşitli söylentiler var, ben tanık olmadım, yalnız bildiğim birşey var, Yılmaz koşan tavşanı, uçan kuşu ayağından vuracak bir adamdı. Eğer, öldürme kasti olsaydı, eğer dendiği gibi bir lümpen olsaydı, daha baştan vururdu. Talihsiz bir olaydır. Mahkûmiyetinin bitmesine az bir zaman kala hakkında yeniden dava açılması, yirmi yıl hapis istenmesi sonucu yapacak birşeyi kalmadı, yurtdışına çıktı.

Yılmaz Güney bir muhalifti, hatta bazılarını acıtacak kadar muhalifti. Neden bu suçlamalar derseniz, bir laf vardır, meyve veren ağacı taşlarlar. Yılmaz Güney üretken bir adam, karısına yazdığı mektuplar bile başlıbaşına edebi değer taşıyor, çok iyi bir gözlemci ve yazdıklarını okuduğumda bana lezzet veriyor. Aynı işi kıvıramayanlar, hiçbir şey üretmeyen, ekmeğin kaç para olduğunu bilmeyen insanlar nasıl kalkıp Yılmaz Güney'e lümpen derler?

Cengiz Bektaş (Mimar): Ben insanları yaptıkları işle ölçmeye çalışıyorum. İnsanları birtakım tanımların içine soktuğunuzda kesinkes haksızlık yapıyorsunuz. Bizim gibi ülkelerde insanları iyi ya da kötü, etiketleyip rafa koymak kötü bir alışkanlık. Ben Yılmaz Güney'i yapıtlarıyla tanıdım, Türk sinemasında ona kadar gelen çizgide yaptığı değişiklikle beni heyecanlandırdı. Sürü filmini izlediğimde Türkiye' de böyle filmler yapılabiliyormuş diye gözlerim dolmuş, sinemadan çıktığımda da sinema adına bu savaşım beni ağlatmıştı. Güney'in ürünlerine saygı duyuyorum. Türkiye'nin her şeyiyle satışa çıkarıldığı bir dönemde de bu tür tartışmaları altı boş ve anlamsız buluyorum.

Sibel Özbudun (Antropolog): Yılmaz Güney , bilindiği üzere bir sinema emekçisi. Yaşamının büyük bölümünü okuyarak, araştırarak, çalışarak ve sinemanın yüzünü ağartan yapıtlar üreterek geçirmiş bir sosyalist sanatçı. Onlarca filmi, insanlığın ortak kültür belleğinde yerini aldı.

Türkiye'nin 1980 sonrası giderek Latin Amerikalılaşan "lümpen kalkınma" sürecinde "lümpen burjuvazi"nin yardakçılığını yapanların onun "yükselen değerleri"ne ayak uydurup alkış tutanların, bizleri emeğe ve insanlığa yabancılaştıran, kültürsüzleşme yangınına körükle gidenlerin, Yılmaz Güney'e "lümpen" demeleri en hafif terimiyle, "kendini ve haddini bilmezlik" olmuyor mu?◀

Nükhet İzet İpekçi:
"Biz, çok sayıda aile, toplumumuzun geleceği adına, bu gizli ve karanlık geçmişin belirlenmesini ve cinayet işleyenlerle işletenlerin tek tek teşhir edilmesini talep etmek ve açıklama beklemek durumundayız."

Bir taş kesilme öyküsü

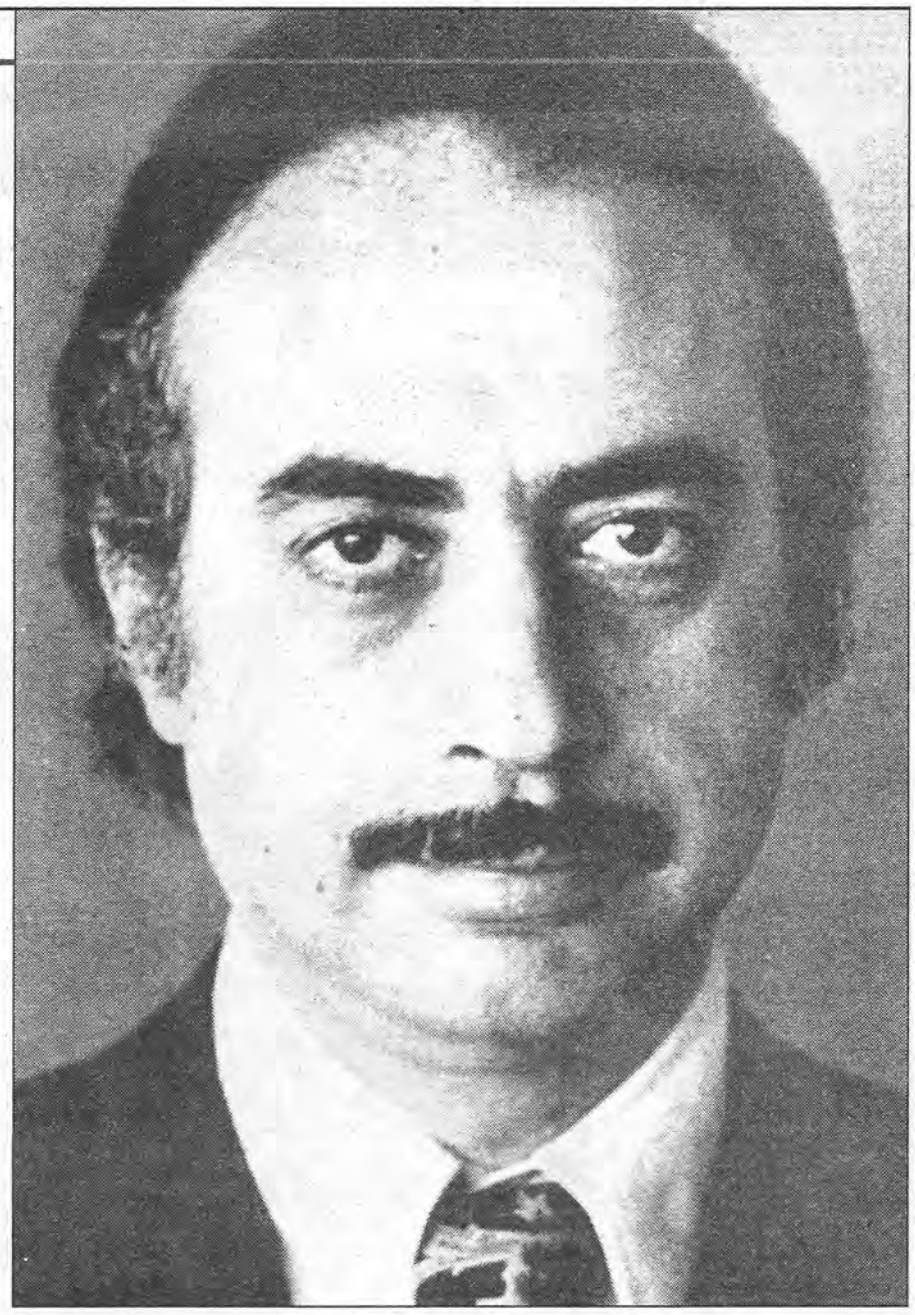

Babam, çocukluk, gençlik ve olgunluk çağlarını geçirdiği ve canının bir anda alındığı caddede, heykelinin dikildiğini görseydi kim bilir ne kadar çok şaşırırdı. Şaşırırdı; çünkü türlü üstünlükleri, şerefleri tek başına değil, hep birlikte yaşamaya eğilimliydi. Özel ayrıcalıklara yanaşmaz, üstünlük taslamaz, asla bir kahraman edası takınmazdı.

Soyut heykellerin epeyce ender olduğu ülkemizde bizim kuşağımız daha çok kahramanlık heykelleriyle haşır neşirdi. Kim bilir belki de bu yüzden "heykelleşmek" ile "kahramanlaşmak" bizlere aynı anlamları çağrıştırır oldu. Belki de şu an, benim de bir kavram kargaşasına kapılmamın, şaşırmamın altında bu gerçek yatmakta.

Ülkemizde "kahraman" ve "katil" sözleri yan yana geldiğinde ve bu durumda, aslında, toplumun tümünün birden vurulmuş sayılacağının ayrımına vardığımda da ben bir kavram kargaşası ve şaşkınlık yaşamıştım. Katiller ve katil yardımcıları, işverenleri, asla ele vermeden, adaletin önünden şöyle bir geçip gittiklerinde de, aralarından kimileri, şanlarına "şan", şereflerine "şeref" katıp üst düzey görevlerde kanlı canlı olarak yer aldıklarında da ben, amansız bir şaşkınlık yaşadım. Onlar kanlı canlıyken, bizler taş kesilmiştik. Üstü açılmaya çalışıldıkça, gizli eller tarafından kapatılan bir aydın katliamı vardı ortada, ama, biz, bir arada durmadığımızdan, süreklilik sağlayamadığımızdan, bunu duyuramadık, sorgulayamadık ve hiç sonuç alamadık. Kanıtlar ve tanıklar yok edilip silinirken hukukun üstünlüğü, ne yazık ki şimdiye kadar hep katillerden yana oldu ve biz elimiz kolumuz bağlı bırakıldık, taş gibi durakaldık.

Biz, çok sayıda aile, intikam duygularıyla değil ama, toplumumuzun geleceği adına, bu gizli ve karanlık geçmişin belirlenmesini ve cinayet işleyenlerle işletenlerin tek tek teşhir edilmesini talep etmek ve açıklamalar beklemek durumundayız. Ama ne yazık ki "beklemek" sözü yirmi yıldır yaşadığım deneylerin sonunda bana "taş kesilmek", kalakalmak" anlamlarını çağrıştırır oldu.

İşte, ben en çok bu nedenlerden ötürü bu anıt heykeli bir "taş kesilme" öyküsünün sona erişi olarak algılamak istiyorum. Bu heykelin; babam ve tıpkı onun gibi canı alınan aydınların bir bütün olarak ele alınması ve bu cinayetleri araştıranların karşılarına çıkan duvarların aşılması gerektiğini yetkililere anımsattığı ölçüde toplumumuza mal olacağına ve böylece babamın ve benim ayrıcalıklardan pek hoşlanmayan ruhlarımızı biraz olsun rahatlatacağına, şaşkınlığımızı biraz olsun gidereceğine inanıyorum. Böylece ben de, bu büyük onurun ağırlığını daha rahat taşıyabileceğim.

Şişli'de artık bir Abdi İpekçi anıtı var...

Tek tek ve kopuk kopuk harcanan iyi niyetli enerjilerin ufalanıp gitmesine, binlerce kişinin uğurladığı, bayraklara sarmalanmış tabutlardan birçoğunun geçen yıllar içinde, sadece yıldönümlerinde, beş on kişilik küçük bir topluluğu, ben on dakikacık ağırlayan iki üç sap çiçekli mezar taşlarının dibinde unutulmasına çok içerlediğim bu dönemde, bu anıtın; hepimiz adına bir "irdeleme", "bir farkına varma" olarak algılanabilmesine vesile olmasını diliyorum.

Benim, bu anıtın varlığını içime sindirebilmem, onun; tıpkı babam gibi ortada bırakılmış tüm cinayetler adına toplu bir anımsatma yerine geçmesine bağlı. Ayrıca, hepimiz adına, bir başka "yeni umut" yerine daha geçmesini umuyorum. Çünkü artık hepimiz, bu umudun somut bir gerçekliğe ulaşabilmesinin, devlet yönetiminde görev alanların ellerinde olduğunu biliyoruz. İşte, bu duyguyu somut olarak ileten örnek insan, Sayın Mustafa Sarıgül'ün şahsında Şişli Belediyesi'nin, bir yerel yönetim sıfatıyla, gelmiş gelecek tüm genel yönetimlere de örnek olmasını diliyorum. Taşa can ve anlam vererek, ışığın olduğu her yerde, gecesini gündüzüne katarak çalışan, zamanötesi bir yolculukta soluğuyla, maddeye can veren, her ayrıntıya titizlikle eğilen, değerli heykeltıraş Gürdal Duyar'a, bu umutlu düşün en büyük çabalayıcılarından olan, dirençli umuduyla, yakın dostluğunu her an hissettiren Sayın mimar Erhan İşözen'e ve bu çabaya el ve gönül veren, harcına emek ve katkı sağlayan herkese ve elbette tüm Şişli halkına sonsuz teşekkürler.◀

**Düşüş, Yabancı, Veba...
40 yıl önce okurlarına
veda eden Albert Camus
bir dönem dünya
edebiyatına damgasını
vurmuş yazarlardandı.
Cezayir'de doğmuş
büyümüş bir Fransız olan
Camus en çok da
Cezayir-Fransa ilişkileri
nedeniyle zorlanmıştı.**

Başkaldıran bir yürek

Le Premier Homme-İlk Adam adlı yarım kalmış romanı ölümünden 34 yıl sonra, 1994'te yayımlandığında, Albert Camus'nün bir yazar olarak belleklere kazınan ünü giderek silinmeye başlamıştı. Büyük ölçüde bir özyaşamöyküsü özelliği taşıyan ve Cezayir'i yoğun bir duygusallıkla anlatan bu romanında okur eskisine kıyasla çok daha sevecen ve içtenlikli bir Camus ile yüz yüze geliyordu.

1830 yılında Cezayir'e ayak basan Fransızların bu ülkedeki tarihçelerini yakından izleyen Camus, sonunda İlk Adam'ı yazmaya koyuldu. 4 Ocak 1960'ta henüz 46 yaşındayken yaşamını yitirdiği trafik kazasından sonra arabasında bulunan elyazmaları bu ereğine ulaşmada epey bir yol almış olduğunu açıkça ortaya koyuyordu. Yapıtın yazarın bugüne dek kaleme aldığı en nitelikli yapıt olduğu bugün hemen hemen herkesçe onaylanıyor.

50'li yıllarda Cezayir'in özgürlüğüne kavuşması için savaşan siyah derili halkın yazgısı, bu ülkede doğan bir Fransız olan Camus'yü, doğal olarak, çok yakından ilgilendiriyordu. Okuma yazması olmayan, yoksul bir anne ile henüz yaşına basmadan savaşta yitirilen bir babanın oğlu olarak Camus, seslerini duyurmaktan yoksun ve sürekli aşağılanan bu insanların bağımsızlıklarına kavuştuklarında Fransız hükümeti tarafından yüzüstü bırakılacaklarını herkesten çok sezinleyebiliyordu. Bu nedenle de, amaçlarına oldukça sıcak bakmakla birlikte, Ulusal Özgürlük Cephesi'ni (FLN) yürekten destekleyemedi.

1957 yılında Nobel ödül heyeti, her zaman olduğu gibi, olaya siyasal bir bakış açısıyla yaklaşarak, Cezayir'de savaşın en sıcak olduğu bir dönemde, ödülün "Cezayirli bir Fransıza" verilmesini uygun buldu. Haberi alınca Camus boğulur gibi oldu. Haksız da sayılmazdı. Ödülü geri çevirmesi de yakışık almazdı. Kendisine Nobel ödülü verilirken, bu ödülü kazanan ikinci en geç yazar olan Camus'den bir demeç vermesi beklendi ve kendisini ateşli bir biçimde suçlayan Cezayirli öğrenciye verdiği, "Adalet ve eşitliğe inancım sonsuz. Ama her şeyden önce annemi savunurdum", biçimindeki yanıtıyla Parisli aydınların şimşeklerini üstüne çekti.

Camus başka konularda kendisini çok daha rahat ifade edebilmişti. İşbirlikçi yazar Robert Brasillach'ı, ona herhangi bir yakınlık duyduğundan değil de, yalnızca ölüm cezasına şiddetle karşı olduğundan savunmaya çalışmış, ancak bu konuda başarılı olamamıştı. Sovyet komünizmini suçlayan konuşmaları, özellikle Sartre'ı öfkelendirmiş ve savaş sonrası Paris'inin ateşli sol atmosferine yaraşmayan görüşlerini dışa vurmada ne denli ileriye gidebileceğini gözler önüne sermişti. Camus'nün kadınlarla ilişkisi, hiç kuşkusuz, Sartre ile olan ilişkisinden çok daha sağlıklıydı.

Camus'nün "Başkaldıran İnsan" başlıklı siyasal denemesi 1951 yılında yayımlandığında, Sartre bu kitaba saldırı niteliğinde bir yazı yazarak aralarındaki son bağı da koparmış oldu. Sartre ile Camus, doğaları çok farklı olmalarına karşın, üç yıl boyunca sık sık görüşmüşler daha sonra külahları değişmişlerdi.

Açık görüşlülüğüyle bilinen yorumcu Raymond Aron, bu olaydan her ikisinin de "eşit derecede sorumlu" tutulabileceğine inanıyor ve "Başkaldıran İnsan"ın yalnızca kötü bir yapıt olduğunu dile getiriyordu. (Gerçekten de, araştırmalar bu kitabın yazarın en az satan kitabı olduğunu ortaya koyuyor.)

Camus emekçi bir ailenin çocuğu olarak Cezayir'de büyüdü. Annesi temizlik işçisiydi. Küçük yaşlarında verem tanısı konan Camus, II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle bu konuda ne denli çaba gösterdiyse de, askere alınmadı. Gelgelelim, askere alınmasa da, çok iyi bir futbolcu (kaleci) ve yüzücüydü. Cezayir kumsallarına tutkuyla bağlı olan Camus, Paris'in kurşuni gökyüzü altında çalışırken, sık sık bu kumsalların özlemini çekerdi. Üniversitede sivrilmesi onu gazeteciliğe itti. Algér Républicain adlı radikal bir gazetede çalıştığı sırada Sartre'ın "Bulantı" başlıklı yapıtı üzerine sağgörülü bir inceleme ile, Cezayir'in Kabiliye yöresinde yoksunluk içinde yaşayan Arapları konu alan bir dizi makale yazdı. Düzenli bir iş bulamamanın verdiği sıkıntıyla Camus, 1940'ta, dostu ve akıl hocası Pascal Pia'nın önerisine uyup onunla birlikte Paris'e giderek bol resimli Paris-Soir gazetesinde çalışmaya başladı. Kısa bir süre sonra, Combat adlı direnişçi bir gazetenin kuruluş çalışma-

larına yardımcı oldu ve zamanla bu gazetenin en saygın köşe yazarlarından biri durumuna geldi.

Camus'nün yazın ünyasındaki en büyük atılımı "Yabancı"nın 1942 yılında yayımlanması ve büyük bir yankı uyandırmasıyla gerçekleşti. Gençleri başkaldırıya özendiren niteliğine karşın, zamanla herkesin başucu kitabı olan yapıtın "yalınlığı ve gücü" Camus'nün gözdesi André Malraux'yu derinden etkiledi. "Yabancı", o gün bugündür, en çok satan kitaplar arasındaki yerini koruyor.

40'lı yıllar Camus'nün en üretken olduğu dönemdi. Bu dönemde çok sayıda tiyatro yapıtının yanı sıra, kuşatma altında bir yaşamı anlattığı yergi türündeki "Veba" romanı yayımlandı. Bu romandan sağladığı başarıyla parasal yönden de rahatlayan Camus, başta Calderon ve Dostoyevski olmak üzere, çok sevilen kimi tiyatro oyunlarından uyarlamalar yaptı.

Kadınları çok sevmişti

Kadınları çok sevmişti Albert Camus, kitap yazmak dışında, ateşli aşk mektupları yazmaktan da büyük bir keyif alırdı. Sürekli kadınların peşinde koşan yazar ikinci karısını ruhsal bir bunalıma sürüklemişti.

Camus'nün enkeyifli anları tiyatro oyuncuları, özellikle de kadın oyuncularla birlikte olduğu anlardı. İspanyol tragedya oyuncusu Maria Casarés ile 16 yıl süren bir ilişkisi oldu. Camus insanı büyüleyen, yakışıklı bir erkekti ve bu özelliklerinden olabildiğince yararlandı. Yazarın 28 yaşında yazdığı ve Don Juan'lığın erdemlerine değindiği "Sisifos Söylencesi"ni okuyanlara, onun bir kadın delisi olduğu gerçeği hiç de şaşırtıcı gelmez. Camus bu yapıtın bir yerinde, "O (Don Juan) kadınları hep aynı tutkuyla sevdiğinden ve her birine tüm benliğiyle bağlandığından, doğuştan sahip olduğu bu yeteneğini sürekli kullanmak zorundadır. Yoğun bir sevgi neden ender yaşansın ki? Don Juan'ın eylemlerinde niceliksel bir töre vardır. Azizler ise, nitelik peşinde koşarlar" der. Camus'nün yaşamöyküsünü kaleme alan Olivier Todd, yapıtında yazarın çapkınlığının kimi zaman şaşılacak boyutlara vardığını (her ne kadar Simone de Beauvoir'ın kendisine yeşil ışık yakmasına karşı direndiyse de) ve bunun ikinci eşi Francine'i nasıl etkilediğini anlatır. Camus'ye göre, eşine son derece bağlı bir kadın olan Francine, kendisini tek bir nesneye odakladığı için yaşama sırt çevirmiş ve yüreğini tüm dünyasal zevklere kapalı tutmuştur. Oysa ki, Don Juan'ın sevgisi özgür kılıcıdır.

Camus'nün sürekli başka kadınların peşinden koşmasından ve bu davranışına ipe sapa gelmez gerekçeler sunmasından usanarak umutsuzluğa kapılan Francine intihara kalkışır. Bu olaydan duyduğu vicdan azabı yazarın, bir bakıma kendi portresini nefret ve kınamayla çizdiği ve en iyi yapıtlarından biri olan, "Düşüş" adlı kitabının özünü oluşturur. Francine daha sonra Camus'ye bu kitabı kendisine borçlu olduğunu söyler. Todd, Camus'nün mektuplarından da yola çıkarak her şeyi içtenlikle ele aldığı yaşamöyküsünde, yazarın kimi anlamsız davranışlarını bağışlamasa da, genelde onun duygularına ortak olmaya çalışıyor. Varlıklı bir aileden gelen İspanyol oyuncu Maria Casarés'in de en az Camus denli ateşli ve tutkulu olduğuna, sık sık sevgili değiştirme konusunda onunla boy ölçüşebileceğine değinen Todd, "Camus bir Don Juan ise, Maria da Don Juana idi," diyor.

Francine Camus, ikizleriyle...

"Yabancı"yı M. Mastroianni oynamıştı.

Maria Casarés dışında, Camus'nün yaşamına giren kadınlar arasında genç ressam Mi, yine bir tiyatro oyuncusu olan Catherine Sellers ve Vogue dergisine reklam ilanları hazırlayan Amerikalı Patricia Blake vardı.◀

The Guardian'dan

Albert Camus 1957 yılında ikizlerle...

BAŞKENT GÜNLERİ

Soğuk günlerde sıcak partiler

MÜŞERREF HEKİMOĞLU

Cami avlulannda çok buluşuyoruz son günlerde, eski dostlan uğurluyoruz, uzun süre görmediğimiz dostlarla buluşuyoruz, anılarla kucaklaşıyoruz. Hüzün derinleşiyor, yalnızlık artıyor giderek. Doğal bir ölüm mutlu bir son sayılıyor artık. Çünkü doğaya ters ölümler de var, insana da ters! Varetmenin güzelliğini, onurunu yaşamayanlar, yok etmeyi, üstelik ne biçimde, hangi yöntemlerle, öldürmeyi amaçlayanlar ölümü acılaştınyor, yaşama sevincini de solduruyor.

Son yolculardan biri **Hale Ozansoy**. Onu uğurlarken yıllardır görmediğim **Ülker Erginsoy**'a kavuştum telefonda. Kamu görevinde seçkin bir kişi olan **Hayrettin Ozansoy**'u, Prof. **Cavit Erginsoy**'u anımsadım, ünlü fizikçi **Oppenheimer**'e dönük öykülerle bir yolculuk yaptım belleğimde. Başkentin yaşamında, özünde, çekirdeğinde yer alan bir kişi Hale Ozansoy. Geçen yıllann yaşantısında parıltısı var. Bir cumhuriyet kızı olarak güzel yaşıyor Ankara'yı. Cumhuriyet balolarını, Süreya gecelerini, opera ve tiyatro galalarını, golf kulübünü, dost toplantılarını renklendiren bir kadın, yaşama sevincini yeşerten bir eş, güvenilir bir dost, sevgiyle dolu bir anne, sonra da büyükanne.

Betin Yiğit anlattı geçen gün, Readers Digest dergisinde okumuş galiba.

Ölümden söz eden bir yazı, belli beklentiler nedeniyle ölümü geciktiriyor kimi kişiler. O beklentiler gerçekleşinceye kadar direniyor. Sonra rahat bir solukla ayrılıyor dünyamızdan. Belki bilimsel yorumu da var ama örnekler kanıtlıyor. **Ayşe** ve **Rıza Erkmenoğlu** çifti de yaşadı bu olayı. Ozansoy ve Erkmenoğlu ailelerinde iki anne, özlem dindikten sonra ayrıldı dünyamızdan. Berlin'de uzun yıllardan sonra Ankara'ya döndü genç Erkmenoğulları. Hasta anneler ondan sonra yaşamını yitirdi. Kavuşma sevincini paylaştıktan sonra. Önce biri bayan Erkmenoğlu, bir hafta sonra Hale Ozansoy. Belki bir rastlantı ama ötesi de var. Sevgi ve umutla ölümü geciktiriyor kimi hastalar. Rıza Erkmenoğlu da bir gün anılarını yazar belki. Ayşe Erkmenoğlu da çok renkli bölümler katabilir Berlin yıllarına. Alman başkentinin çok ilginç dönemine rastlayan bir başkonsolos. Babil Kulesi gibi bir yaşam. Ülkeye dönüşte bakanlık dışında bir kurumda yer alması da bir başka gerçeği kanıtlıyor. Belli boşluklan diplomatlar dolduruyor ülkemizde. Belli yetenekleri, dil bilgileri, düzeyleri, birikimleri nedeniyle yalnız kamu kesimi değil, özel kesim de onlardan yararlanıyor son yıllarda. Kimi de üniversitelerde ders veriyor. Güzel bir birikimi genç kuşaklara aktarıyor. Emekliliğini de güzel değerlendiriyor.

***

Büyükelçi **Aydan Karahan** ikinci kez gidiyor Hollanda'ya. İlk görev mesleğe başladığı yıllarda. İkinci gidiş ayrılıktan önceki dönemde. **Hale** ve **Aydan Karahan** Ankara Palas salonlarında bir kokteylle veda etti dostlarına. Bakanlar, milletvekilleri, başta bakanlıklardan üst düzey görevliler, yabancı diplomatlarla hayli kalabalık. Dışanda soğuk ısırıyor, ama içerde sıcak esintiler var. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Orgeneral **Cumhur Aspargut** ve eşi de konuklar arasında. Orgeneral Aspargut ilginç sorulara çarpıcı yanıtlar veriyor. Kimi usta bir diplomat zarifliğiyle, kimi doğrudan, ödünsüz bir içtenlikle. Kimi zaman da sessiz kalarak. İzleyenler de etkilendi sanırım. Çok konuşarak hiçbir şey söyleyemeyenler de var değil mi?

Dışişleri Bakanı **İsmail Cem** yoktu bu kokteylde. Eski bakanlardan **Hikmet Çetin** ile Devlet Bakanı **Mehmet Ali İrtemçelik** vardı.

Büyükelçi **Nazım Belger** ve eşi Litvanya iklimini yadırgamayacak. Eskişehir yolundaki Girişim Sitesi'nde kara buza gömülerek yaşıyor, tehlikeli yolculuklarla Dışişleri trafiğine de katılıyor. Dış göreve giden büyükelçiler onuruna güzel evlerinde verdikleri veda partisinde hava ısındı, buzlar eriyiverdi! Ev sahiplerinin sevecenliği ve gülecenliğiyle. Kara buza karşın buzul yolculuğu göze alıyor dostlar. Litvanya yolu da mayısta açılıyor, ama önce ABD'ye uçuyor Belger çifti. Torunlarını görecekler. Kuşkusuz ısınmaya da gereksinimleri var. Merkezdeki yıllarda biraz üşüdüler!

Torun sevgisi çok sıcak bir olay. Dışişleri ailesinde de güzel yaşanıyor. Üçüncü

Dışişleri ailesinde üçüncü kuşak sevincini yaşayanlar arasında Büyükelçi Ümit Pamir ve eşi Dilek Pamir...

kuşağa ulaşanlar sonbahara ulaşmadan tomurcuğun yeşermesini kutluyor.

Yeni Birleşmiş Milletler delegemiz Büyükelçi **Ümit Pamir** de genç dedeler arasına katıldı bir süre önce. **Dilek Pamir** de gözleri parlayarak meydan okuyor büyükanneliğe. Neşesi, şıklığı ile göze çarpıyor son partilerde. Ümit Pamir'in Birleşmiş Milletler'e atanması da olumlu karşılanıyor başkent çevrelerinde. Ayrıca merak ediliyor. Boşalan göreve kim gelecek? Ecevit'e danışmanlık güç bir görev çünkü. Dış politikada ağırlığı, geçmişi, birikimi olan özel bir devlet adamı. Ümit Pamir güçlüğe karşın güzel yürütüyor görevini. Kişiliğine yaraşır düzeyde, olaylara bakışını, düşüncesini, içtenlikle belirterek, eleştiriden de geri kalmayarak danışmanlığa da güzel boyutlar katıyor. Sanırım **Ecevit** de güzel değerlendiriyor bu işbirliğini. Büyükelçi Pamir'in Birleşmiş Milletler delegeliği de bu doğrultuda bir olay bence. Ümit Pamir dış politikanın odaklandığı bir görevden gidiyor yeni görevine.

Başarılar diliyorum.◀

"Hayat Güzeldir" filminin yaratıcısı ve başrol oyuncusu Roberto Benigni geçen yıl iki Oscar birden aldı.

Törenlerin Hollywood'u

Gwyneth Paltrow geçen yıl ödülünü alırken uzun uzun ağlamıştı.

Denzel Washington en başarılı erkek oyuncu ödülüyle...

Hollywood'da ödül dağıtma dönemi başladı. Altın Küre ödülleri geçen günlerde sahiplerini buldu. Bir süre sonra Oscar'a aday olanlar açıklanacak ve ardından da Altın Küre ödülünü alan aynı kişiler bu kez daha kalabalık bir izleyici kitlesi karşısında ödüllerini alırlarken yine ajanslarına ve büyükannelerine katkılarından ötürü teşekkür edecekler.

Hiç kimse ödülünü, onca yıldır yardımlarını esirgemeyen, sözgelimi Fidel, Saddam ya da Yaser'e adamadığı sürece bu törenler olaysız gerçekleşecek. Ödül sahibinin derin bir soluk alıp da bu törenlere siyasal bir boyut kattığına uzun süredir tanık olunmuyor. Ne var ki, bu yılki törenler çok özel bir nedenden ötürü göze çarpacak. Bu törenlerde film yapımcılığının giderek Kanada, Meksika ve Avustralya gibi daha ucuz ülkelere kaymasıyla birlikte 20 bini aşkın kişinin işinden olduğu çalkantılı bir yıl örtbas edilecek.

Altın Küre ödüllerine aday gösterilenler açıklandığında Hollywood Walt Disney stüdyolarının saygın başkanı Joe Roth'un ipleri medyanın elinde olan stüdyo dünyasından ayrılarak bağımsız sinemaya geçişini sindirmeye çalışıyordu. Roth'un stüdyo düzeniyle ilgili görüşleri sinema endüstrisine ne olduğunu ve yapısal değişikliklerin üretilen filmler üzerinde ne gibi etkiler yarattığını sorgulayan iki kitapta yansıtıyor. Peki, Hollywood'daneler oluyor?

Sektörün yayın organı "Variety" dergisinin yazıişleri müdürü yeni yayımlanan kitabında Peter Bart "stüdyoların kimliklerini yitirdiklerine... küresel boyutta gelir sağlamaya çalışan çokuluslu ortaklıkların bir uzantısı durumuna geldiklerine, Hollywood'un ekibini yalnızca dünya sinemalarını ve televizyon ekranlarını beslemek üzere değil, aynı zamanda kendilerine bağlı ortaklara da gelir olanakları sağlayacak biçimde yeniden ayarladığına" dikkat çekiyor.

100 milyon dolar gelir

Bir zamanlar Paramount ve MGM/United Artists stüdyolarında yönetici olan Peter Bart Hollywood'da yaşanan değişimin sonucunda yalnızca daha az film yapılmakla kalmayıp, aynı zamanda da filmlerin izleyicinin ilgisini çekmekten çok sermaye ve pazarlama ortaklarına peşkeş çekmek amacıyla çekildiklerini belirtiyor. Bart'a göre, günümüzde bir filmin çekimini onun Avrupa ve Asya ülkelerinde tutunup tutunmayacağı, McDonald's gibi bir ortağına pazarlama olanakları yaratıp yaratmayacağı, oyuncak piyasasına yeni ufuklar açıp açmayacağı, başrol oyuncusunun dünyanın çeşitli yerlerindeki galalara katılıp katılamayacağı gibi özellikler belirliyor. Geçen yıl 16 Amerikan yapımı film ülkesinin dışında 100 milyon doları aşkın bir gelir sağladı.

Görünüşe bakılırsa stüdyolar ülke dışında para kazandıran filmler yapma ilkesini benimsiyorlar. Bu da filmlerin basmakalıp reçetelere uygun olarak yapılan, yoğun tanıtımlı, göz kamaştırıcı bir biçimde ustaca paketlenmiş, sonu kestirilebilir filmler olması anlamına geliyor. Bu mevsim ödüllere aday gösterilen filmlerin birçoğunun Amerikan ruhunun karanlık yüzüne eğiliyor olması ve böylelikle söz konusu reçeteye bağlı kalmaması sevindirici. Oscar ödüllerine aday gösterilen filmler arasında toplu çöküşü gözler önüne seren (The Insider), kent yaşamının yarattığı boşluğu yeren (American Beauty ve The Election), erkek olmaya çalışan genç bir kadını yansıtan (Boys Don't Cry), bir psikopata sevecenlikle yaklaşan (The Talented Mr. Ripley) ve Amerikan hukuk sistemindeki sakatlıkları tüm çıplaklığıyla sunan (The Hurricane) gibi yapıtlar yer alıyor.

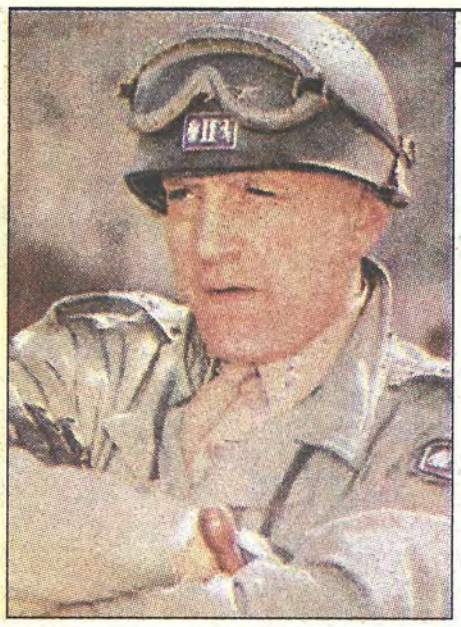

Oscar'ı reddeden bir aktör: George Scott.

Kuşkusuz, son on yıldır sinema endüstrisinde olup bitenler karşısında herkes aynı karamsarlığı paylaşmıyor. Örneğin, Paramount şirketi yapımcılarından, "Hello, He Lied and Other Truths from the Hollywood Trenches" adlı kitabın yazarı Lynda Obst'un o güzel eski günlerden pek de etkilendiği söylenemez. Los Angeles Times gazetesindeki Brillstein'ın kitabını öven eleştirisinde Obst stüdyo yöneticileriyle ilgili kimi şeyleri aydınlığa kavuşturduğu, onların işin cinsel yönünden ötürü orada olduklarını belirttiği için yazara teşekkür eder. Brillstein kitabında, "Gösteri işinde hep al gülüm ver gülüm durumu egemen olmuştur ve bu meslek dalındaki, doğrusu, pek de çekici olmayan erkekler için bulunmaz olanaklar yaratmıştır. Sinema dünyasındaki genç kadınlar ise işin bu oyun bölümünden nefret ederler" der.

Altın Küre kıymete bindi...

Kendi ülkelerinde Hollywood ile ilgili yazılar kaleme alan 84 yabancı gazeteciden oluşan Hollywood Yabancı Basın Birliği tarafından verilen Altın Küre ödüllerinde de aynı durum söz konusu. 1944 yılından beri verilen bu ödüller önceleri Los Angeles dışında pek yankı uyandırmadı. Ödül töreni 1995'te ilk kez televizyondan canlı olarak yayınlandığında 7 milyon kişi tarafından izlendi. Bir yayın ağına bağlanan tören geçen yıl 50 milyon izleyiciyi ekran başına topladı. Bu yıl ise bu sayının bir hayli üzerine çıkıldı.

İşin ilginç yönü film endüstrisinin bu olaya nasıl inandırıcı bir boyut kazandırdığı. Zira Hollywood Yabancı Basın Birliği yıllardır sinemadan pek anlamayan, daha çok işin ağırlama yönüyle ilgilenen kişilerle dolu olmasıyla tanınıyor. Amerikalı bir Hollywood eleştirmeni bu kişileri mezelerle yaşamlarını sürdüren bir avuç insan olarak betimliyor. Ne var ki, birliğin şimdiki başkanı büyük bir coşkuyla o günlerin artık geride kaldığını ve örgütün yepyeni bir çehreye büründüğünü söylüyor. Aday gösterilen filmlerden de açıkça görüldüğü gibi, seçimleri de kuşkusuz bu konuya daha özenle eğilen Amerikalı meslektaşlarıyla büyük ölçüde bağdaşıyor. Durum böyle olunca, gerçekten bağımsız ya da büyük stüdyoların bağımsız kolları tarafından yapılan filmler göklere çıkartılıyor. Altın Küre ödül töreni Oscar'dan önce filmlerini izleyici kitlesine tanıtma ve onları ucuza pazarlama olanağını bulan stüdyolar tarafından yoğun bir ilgi görüyor.

George Scott'ın jesti...

Oscar törenlerinde düzenli olarak gerçekleştirilen ve izleyenleri gözyaşlarına boğan bir uygulama da bir önceki yıl yaşama veda eden tüm oyuncuların bir dökümünü yaparak filmlerinden parçalar göstermektir. Bu yılki törenlerde anılacak oyunculardan biri de geçen yıl 71 yaşında ölen George C. Scott. Scott dört kez Oscar'a aday gösterildi ve 1970'te "General Patton" filmindeki rolüyle ödüle hak kazandı. Ama yıldız Oscar töreninin anlamsız, hiçbir işe yaramayan, son derece ilkel ve kokuşmuş bir et yığını gösterisi olduğu gerekçesiyle heykelciği geri çevirdi.

Törenleri hiç de anlamsız ve kokuşmuş bulmayan stüdyolar ise sonuçları yakından izliyorlar. Altın Küre ödülleri artık Oscar sonuçlarına epey bir ışık tutuyor. Çok sayıda sinema eleştirmeni ve sinemacı ödüllerin belli reçetelere bağlı kalmaksızın ve pazarlama kaygısından uzak kalınarak kotarılmış filmlere gitmesinin bu meslek dalının sağlığı açısından en iyi şey olacağına inanıyor.

Sinemacılığın giderek en yakın komşu ülkelere kaymasına karşın, yine de sapasağlam ayakta ve oldukça kazançlı olan Hollywood'un belli miktarda gelir sağlayacak filmler yapmaktan ansızın vazgeçmeyeceği bir gerçek.

Gelgelelim, film yapımcılığında karanlık, çetrefilli ve önceden kestirilemeyenin en üst düzeyde başarı sağlayabileceği, ödüller kazanarak ve yankı uyandırarak, gözler önüne serilebilse, o zaman Amerika'nın yeni yeni filizlenmekte olan bağımsız sektörünün de insanların görmeye can atacakları türde taptaze, özgün ve çekinceli filmler yapabileceği yönünde bir umut ışığı belirecektir.◀

Çeviren: RİTA URGAN

Barbra Streisand teşekkür ederken kendine has üslubuyla izleyenlerini şaşırtmadı.

Hollywood'da uzun süredir, ödül sahibi kişinin, derin bir soluk alıp ardından katıldığı törene siyasal bir boyut kattığına tanık olunmuyor. Hiç kimse ödülünü, "onca yıldır yardımlarını esirgemeyen" sözgelimi Fidel Castro ya da Yaser Arafat'a adamıyor. Hal böyle olduğu sürece hem Altın Küreler hem de Oscar'lar olaysız ve renksiz gerçekleşecek.

Whoopi Goldberg geçen yılın Oscar töreninde Kraliçe Elizabeth kostümüyle arz-ı endam etmişti.

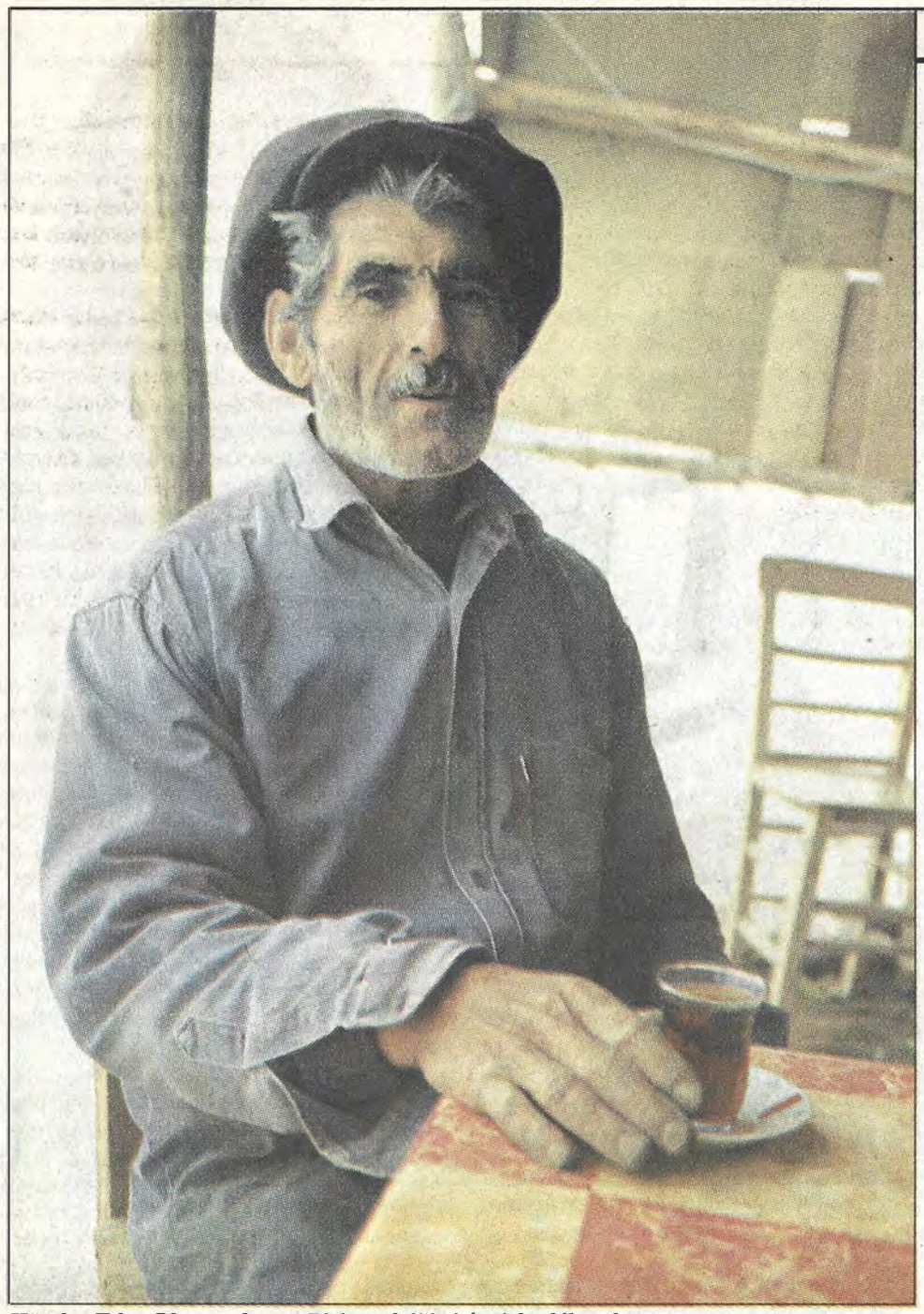

Hümbet Kılıç: 72 yaşındayım. Bizim çektiğimizi esirler bile çekmez.

Ümmi Kılıç 63 yaşında, o da şekerpancarı toplayarak yaşamaya çalışıyor.

Iğdır'da pamuk ekilir mi ki?

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: İLHAMİ YILDIRIM

"Iğdır'ın al alması ay balam yemeye bal alması. / Yar gedenden sonra yaralarım sarması. / Ölürem yar, yetimem yar, sevirem yar. / Iğdır'dan ayva aldım yarimi yola saldım..."

Ağrı Dağı yine yüzünü kapatmış. Tepesi her an yağacakmış gibi duran siyah bulutlarla kaplı. Göz alabildiğine uzanan Iğdır Ovası'nda insanlar karınca gibi çalışıyorlar. Bir inen bir kalkan bıçakların çıkardığı sesler belirli bir ritm oluşturuyor. Buritme bazen genç erkeklerin ve kadınların söylediği sevda türküleri de eşlik ediyor.

Ovanın neredeyse tek geçim kaynağı olan şekerpancarı ekim ve kasım aylarında toplanıyor tarladan. Iğdır'a 15 km. uzaklıktaki Yaycı Köyü'nün tarlalarında geziyoruz. Bize Özbay Yıldız rehberlik ediyor, köyden ayrılmadan "Benim bisikletim var. Sana da bir tane bulalım, daha rahat gezeriz" diyor. Arkadaşından ödünç aldığı bisikletle yola koyuluyoruz. Bir taraftan yola yakın tarlalarda çalışanlara selam verirken bir taraftan da çalışanlar hakkında bilgi veriyor.

"Bu tarlalarda çalışanlar Hacı'nın çocukları. Hacı yedi defa evlenmiş. Çocuk çok, arazi de. Bunlar Mehmet amcalar, çocuklarının hepsi Almanya'ya gitti. Bunlar da Hüseyin amca ve çocukları yaz kış tarladalar..."

İnsanların çok olduğu tarlalardan birisine giriyoruz. "Kolay gelsin" dedikten sonra fotoğraf çekmeye başlıyoruz. Yaşlı bir kadın dikkatimizi çekiyor. Sanki damarlarındaki kan çekiliyormuş gibi, bıçağı ve şekerpancarını yavaş yavaş yere bırakarak ağlamaya başlıyor. Birlikte çalıştığı 8 kadın istiflerini bozmadan çalışmaya devam ediyorlar. Sessizliği bozan, şekerpancarı kesilirken çıkan tıkırtı sesleri ve kadınların kendi aralarındaki fısıldaşmaları. Hiçbir şey söylemeden boşluğa bakarken yaşlar gözlerinden kırış kırış yüzüne ip gibi akmaya başlıyor. Nihayet sessizliğini bozarak bize dönüyor, ince ve hırıltılı bir sesle, "Bizim gülünç halimizi çekiyorsun değil mi" diye sorduktan sonra yine gözlerini toprağa dikiyor. Hızla başını kaldırıyor. Daha sert bir tarzla konuşuyor şimdi: "75 yaşım var. Bu yaşta pancar toplamaya geliyorum. Günde 2 milyon için bu rezilliği çekiyorum. Bir gün ölümü tarladan kaldıracaklar."

Dilan Ana 75 yaşında, tarlada çalışıyor.

Iğdır'da değişen şeyler var, değişmeyen şeyler var. Değişmeyenlerden biri pancarın değersizliği. Ya değişenler ne?.. Şöyle diyor pancar işçisi bir delikanlı: "Biz bozulmaya televizyonla başladık. Bozulma önce dille geldi. Bazı kelimeleri Türkçe kullandık. Kadınların istekleri pembe dizilerle farklılaştı. Yatak odası, koltuk takımı istemeye başladılar. Köy yerinde bunları koyacakları yer de yok ki."

Çalışanlardan genç bir kadın "Sen niye gülünç olasın, bizi bu hallere düşürenler gülünç. Biz ekmeğimizi kazanıyoruz!" diyor.

Iğdır Ovası'nın şekerpancarı işçileri fotoğraf çekmemize bu tepkiyi gösteriyorlardı. Gülünç olduğunu düşünen Dilan Ana ve onunki gibi yüzlerce aile terör yüzünden dağ köylerinden Iğdır'a göç etmek zorunda kalmış. Kadınlardan biri durumu kısaca özetliyor: "Bizde Dilan Ana gibi köyümüzü bıraktık, buraya geldik. Buraya gelmeden önce hayvanlarımız vardı. Hayvancılık yapar, iyi kötü geçinirdik. Köyümüzü boşalttılar. Biz de şehre indik. Hayvanları sattık. Zaten topra-

ğımız yok. Erkeklerimiz gurbete gittiler. Bizim de halimizi görüyorsun."

Iğdır Ovası'nda genellikle şekerpancarı tarımı yapılıyor. Üniversite giriş sınavlarının değişmez sorusunun cevabı pamuk ekimi artık Iğdır'da yapılmıyor. İlk girdiğimiz tarlada çalışan Yunus Özkılıç üzgün mü üzgün: "Pamuk sadece şehirdeki (Iğdır) heykelde kaldı. Bir tane heykel yapmışlar hatıra kalsın diye."

Tarlalarda kadın ve erkekler birlikte çalışıyorlar. Erkekler daha çok kuvvet gerektiren söküm işini üstlenmişler. Bu işi "kanca" adı verilen aletle yapıyorlar. Kadınlar ise toplama ve kesme işini yapıyorlar. Önemli olan pancarın hızla kesilmesi. Pancar ne kadar hızla kesilirse o kadar çabuk sökülürmüş. Kesme işini kadınlar üstlendiği için kadınlar ne kadar hızla keserlerse o kadar erken bitiyormuş iş. Bursa bıçağı rağbet gören bıçak. Daha çabuk ve iyi kesiliyormuş bu bıçaklarla. Çıkarıldıktan sonra toplanan ve kesilen pancarlar "koma" adı verilen öbekler halinde toplanıyor. Daha sonra bu pancarlar traktörlerle halk arasında "kantar" denilen toplama merkezine götürülüyor. Oradan ise TIR'lar ve kamyonlarla Ağrı ve Kars şeker fabrikalarına gönderiliyor ve buralarda şeker haline getiriliyor.

Fotoğrafını çektiğimiz için ağlayan Dilan Ana'yı teselli ettikten sonra tarladan ayrılıyoruz. Dilan Ana arkamızdan sesleniyor. "Kağ (tarlaların çapalama zamanı) zamanı gelin. O zaman çekersiniz fotoğraf. Buralar da yeşillik olur" diyor. Rehberimiz Özbay hemen bir açıklama yapıyor: "Şimdi soğuktan insanların elleri çok kötü oluyor. Her taraf çamur. Kağ zamanında insanlar biraz daha iyi olurlar. Yani giyimleri falan daha iyidir."

Tek umut şekerpancarı

Iğdırlı çiftçilerin tek umudu şekerpancarı. Bütün işler her yılın mart ayında ödenen pancar parasına göre ayarlanıyor. Evlenecekler, ameliyat olacaklar, evlerine televizyon, buzdolabı alacaklar... Herkes umudunu şekerpancarına bağlamış. Ama bu umutlarını dört ay ertelemek zorunda kalıyorlar. Şekerpancarının parası, pancarın merkeze verilmesinden dört ay sonra alınabiliyor. Çiftçilerin hepsi de bu dört aydan şikâyetçi, çünkü bu süre içinde hep veresiye alışveriş yapılıyor. Fazla şikâyet edilen bir diğer konu ise, pancar parası verilmeden çiftçiden alınan ve hiç hesapta olmayan vergiler.

Bir tarlaya giriyoruz. İnsanların gözünde ilk önce bir şaşkınlık. Daha çok boynumuzdaki fotoğraf makinesine ilgi var. Özbay: "Arkadaş gazeteci, İstanbul'dan gelmiş."

- "İyi, başım gözüm üstüne gelmişsiz!"

Konuştuğumuz kişi aşağıda çalışan kadınlardan birisine sesleniyor: "Kız çay koy, misafirimiz var." Daha tanışmadan bizi misafir kabul eden kişi Sihat Demir. Pancar sökmeyi bir tarafa bırakarak, bir sigara yakıyor Sihat. Sanki kendi kendisiyle konuşuyormuş gibi... "Vay be gazeteci ha, söyleseler inanmazdım buraya bir gazetecinin geleceğine." Ovadaki bütün insanlarda gördüğümüz bıkkınlığı Sihat'ta da görüyoruz. Bu arada çaylar geliyor. "Bak şimdi pancarın kilosu 27 bin lira, yani 4 kilo pancar bir bardak çay demek. Senin anlayacağın bizim iş yapılacak gibi değil ama ne yapacaksın, başka yapacak iş yok."

Öteki kadınlar da yanımıza geliyor. 18-22 yaşlarında 4 kadın. Onlar da katılıyor sohbetimize. Sihat'ın nişanlısı Ayşe 18'inde, yardım için birkaç gündür çalışıyormuş. Sigaranın birini söndürüp diğerini yakıyor Sihat.

"Sen okuyormuşsun, daha iyi bilirsin. Şimdi ben bununla (nişanlısı Ayşe'yi işaret ediyor) evleneceğim. Babası başlık olarak 45 koyun istedi. Versen bir türlü, vermesen bir türlü. Mecbur vereceğiz ne yapalım. Altı aydır nişanlıyız. Sağdan soldan borç da aldım ama gel gör ki parayı denkleştiremedim. Ancak 15 tane koyun alabildim. Şimdi pancar parasına kadar çalışacağım. Pancar parası verilince bakalım alabilecek miyiz?"

Sihat yakında evlenecek. "Köy yerinde koltuk takımı, yatak odası takımı gerek mi ki?" diyor.

Sihat'ın nişanlısı Ayşe, başlık parası ve evin eşyası tamamlansın diye bekliyor.

"Nekadar 45 koyun?"

"1 milyar 200 milyon. Şimdi kilosu 27 bin lira olan pancara bel bağladık. 1 milyar 200 milyon nere, 27 bin lira nere. İnsan bir yerde isyan ediyor."

Konuşmamızı Sihat'ın kız kardeşi Sebahat bölüyor: "Böyle naşükür düşme. Ya dağdakilerne yapıyor."

Sebahat'ın işaret ederek gösterdiği "dağdakiler" dağ köylüleri. Onlar Iğdır Ovası'ndaki köylüler gibi tarım yapamıyorlar. Ekim-kasımda dağ köylerine kar düşüyor.

Sihat: "Naşükür düşmüyorum. Yani ne olurdu, şu başlık parası olmasaydı. Aslında Azerilerde daha iyi. Başlık olarak koyun falan istemiyorlar. Sadece para alıyorlar. Eskiden daha fazla istiyorlardı. Şimdi en fazla 300-400 milyon istiyorlar."

Nişanlısı Ayşe'ye imalı imalı bakarak:

"İyi olurdu aslında. Ama âdetlerimiz, geleneklerimiz ayrı. Zaten anam, babam da kabul etmezdi Azeri kızıyla evlenmemi. 45 koyun, ben bunu başlık olarak vermeseydim kendim geçimimi sağlardım."

"45 koyun biraz fazla değil mi?"

"Fazla ama gel sen de kaynatama anlat."

Ayşe heyecanlı: "Ama olur mu? Bununyatakodası var. Koltuk takımı var. Fırını, buzdolabı... bunların hepsi para."

Sebahat ve Nihal Demir soğuktan yüzleri yanmasın diye taktıkları "yamşağ"ın ardında.

. "Köy yerinde bunlar gerekli mi? Hem önemli olan sizin mutluluğunuz değil mi?"

Sorumuza Ayşe yanıt veremiyor. Sihat ise "Bak dağda olsaydın bunları isteyemezdin. Şimdi benim evimde yatak odası olacak, koltuk takımı olacak, bende aç gezeceğim. Böyle şey olmaz" diyor.

Aslında 10-15 yıl öncesine kadar köyde kimsenin yatak odası takımı, koltuk takımı yokmuş. O zamanlar bir fırın bile lüks sayılırmış. Özbay, "Biz bozulmaya televizyonla özellikle de özel kanalların açılmasıyla başladık. Bozulma ilk önce dilde başladı. Tam olarak Türkçe konuşmasak da bazı kelimeleri Türkçe kullandık. Bir özenti aldı başını gidiyor. Kadınların istekleri pembe dizileri izledikten sonra farklılaştı. Yatak odası, koltuk takımı istemeye başladılar. Köy yerinde zaten evler en fazla iki odalıdır. Yatak odası takımını koyacakları yer de yok ki."

Rehberimiz Özbay'la anayola doğru giderken bir tarladan geçiyoruz. Yemek yiyen kadınlar bizi sofralarına davet ediyorlar. Bizim için hemen bardaklar yıkanıyor. Termostan bardaklara çay dolduruluyor. Sakine ve Yüksel Akkoç kendi tarlalarında çalışıyorlar. Sakine Akkoç "Ben Yüksel'e bedel geldim" diyor. Özbay: "Bedel'e Batı'da imece deniyor." Toprakları az olduğu için işçi çalıştırmıyorlarmış. Sakine Akkoç "Benim bir oğlum Mardin'de asker. Bir oğlum da İzmir'de polis, kızları da evlendirdik. Kendi başımıza kaldık. Bize yardım edecek kimse yok. Çiftçilik de insan olmadan yapılmıyor" diyor.

Özbay'la birlikte kantara doğru yola çıkıyoruz. Kantar, Yaycı Köyü'nün çıkışında. Kantarda başka bir hareketlilik göze çarpıyor. Traktörler ve römorkları boşaltmak için sağa sola koşuşturan işçiler var. İşçiler, şoföre doğru koşuyorlar.

"Abi işçi lazım mı?"

Şoför olumlu bir yanıt verirse hemen römorka biniyorlar. Yanıt olumsuzsa bir diğer traktöre koşuyorlar. Traktörcüler kalabalık grupları tercih ediyorlar. Çünkü verilen para aynı, pancarın tonu 750 bin liraya boşaltılıyor. Makine ve işçiler arasında görünür görünmez bir rekabet de var kantarda. İşçiler, biz daha önce boşaltırız diyorlar. Ama makinenin daha hızlı olduğunu düşünenler de var. Makine bozulduğunda işçilerin yüzü gülüyormuş. Normal günlerde sadece öğlene kadar izin veriliyormuş işçilerin boşaltmasına.

İşçilerden Mahmut Sakar, "Aslında iki yıl öncesine kadar, sabahtan akşama kadar hem biz hem makine boşaltıyordu. Boşaltma işini ihaleye açtılar özelleşti. Makine ne kadar fazla römork boşaltırsa o kadar fazla para alıyor. Bizim ekmeğimizle de oynadılar" diyor.

Pancarların söküm zamanı kantar çevresinde karton ve naylonlarla derme çatma mevsimlik yemek çadırları kuruluyor. İşçiler ve traktörcüler buralarda yemek yiyebiliyorlar. Çadırlardan birine doğru yöneliyoruz. İçeride sadece bir kişi var. Acıktığı her halinden belli. Biraz sonra söylediği kuru fasulye geliyor. İştahla yemeye başlıyor.

Çadırın sahibi Hasan Mir 4 yıldır yemek çadırı kuruyormuş burada: "Bizim işimiz de bir iki aydır. Ondan sonra kendi işimiz hayvancılığı yapıyoruz. Ama her yıl biraz daha işler düşüyor. Gelecek yıl açmayacağım."

Biz sohbet ederken içeriye yaşlı, elleri, ayakları çamur içinde birisi giriyor. Herkese selam verdikten sonra, kendi kendine söylenmeye başlıyor. "Bizim çektiğimizi esirler bile çekmez. Bizimkisi insanlık değil, insanlıktan çıktık." Adını soruyoruz. "Hümbet Kılıç, 72 yaşındayım! Böyle iş olmaz. Bacak kadarken toprakla uğraşmaya başladım. O gün bu gündür bu illetle uğraşıyorum. Şimdi de elimiz yüzümüzde oturmuş ölümü bekliyoruz."

Iğdır 70 yıldır hem çok değişmiş hem de hiç değişmemiş... ◀

Sinemada da sık sık canlandırılan Kraliçe Elizabeth ilginç bir tarihi kişilik...

III. Murat (1546-1595)

III. Mehmed (1566-1603)

Orgun sultana yolculuğu

Kraliçe I. Elizabeth, Sultan III. Mehmed'in ilgisini kazanmak ve ticari yaşama hâkim olmak için harekete geçer. İnanılmaz marifetleri olan mekanik bir org yaptırır. Orgu yapan Dallam Usta, beş yardımcısı ile birlikte altı ay süren bir deniz yolculuğu sonunda İstanbul'a gelir.

EMRE ARACI

1848 senesinde British Museum idaresi özel bir koleksiyondan 16. yüzyıla ait orijinal el yazması bir anı defteri satın alır. Bu defter İngiliz org yapımcısı Thomas Dallam'ın 1599 Şubat'ından 1600 Mayıs'ına kadar kalmış olduğu İstanbul'da Türklere ait anı ve gözlemlerini ve Osmanlı İmparatorluğu'na yapmış olduğu bu seyahati sırasında başından geçen olayları içermektedir. Dallam Kraliçe I. Elizabeth'in siparişi üzerine Sultan III. Mehmed için özel olarak yaptırdığı orgunu bizzat Osmanlı başkentine kendisi getirmiş, burada tekrardan monte etmiş ve Avrupalıların Grand Singior olarak hitap ettikleri Osmanlı sultanının huzurunda 25 Eylül 1599 tarihinde özel bir temsilde çalmıştı. Dallam'ın anıları ilk defa 1 893 senesinde İngiliz gezginlerin anılarını düzenli olarak yayımlayan Hakluyt Society tarafından derlenerek basılmış daha sonra Stanley Mayes tarafından 1956 senesinde yayımlanan An Organ for the Sultan başlıklı kitapta daha derinlemesine ele alınmıştı.

16. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun ticaret alanında Batı'ya açıldığı önemli bir dönemdir. Venedikliler ve Cenevizliler Bizans'tan kalma ticari haklarını tutmuş, ancak Fransa Kanuni Sultan Süleyman ile birlikte, kapitülasyonlar yoluyla, diğer rakip Avrupa krallıkları arasında önemli bir imtiyaza sahip olmuştu. İngiltere de bu rekabette geri kalamazdı. Osmanlı toprakları dahil olmak üzere İngiltere ile Avrupa arasındaki ticareti, Shakespeare'in de Venedik Taciri başlıklı oyununa konu olduğu üzere, senelerdir Venedikliler gerçekleştirmekteydi. Ancak 1575 senesinde Isle of Wight açıklarında bir Venedik ticaret gemisinin batması, ardından da vergi konusunda İngiltere ile aralarının açılması İngiltere'nin kendi örgütünü kurmasıyla sonuçlandı. Asırlar boyu Türkiye ile İngiltere arasındaki ticareti bu şirket yani Levant Company yürütecekti.

Bu yıllarda İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth ile İspanya tahtını işgal eden Kral II. Philip arasında da büyük bir çekişme vardı. Nitekim Elizabeth'in Osmanlılar ile ticaret dahil bağlarını kuvvetlendirme arzusu iki ülke arasında İspanya'ya karşı olası bir ortak cephe oluşturulması düşüncesinde yatmaktaydı. Sonuç olarak Sultan III. Murad'ın izni ile beş senelik bir anlaşma imzalandı ve Levant Company resmen hayata geçmiş oldu. İlk gemi The Great Susan 1582'de İstanbul'a doğru yola çıktı ve Hareborne elçi olarak tayin edildi. Ancak ilk daimi elçi Sir Edward Barton oldu.

Ticari imtiyazlar uğruna Avrupalılar Osmanlı sultanlarına yolladıkları değerli hediyeler açısından adeta yarış halindeydi. 1595 senesinde Osmanlı tahtına çıkan III. Mehmed'e de değerli bir hediye yollanması gündeme geldi. Bu hediye hakkında dönemin İngiliz devlet evrakı arasında 31 Ocak 1599 tarihli bir resmi yazışmada "Bilhassa Almanlar olmak üzere diğer milletler arasında skandala yol açacak muazzam ve ilginç bir hediye gidiyor Yüce Türk'e" ifadesinin kullanılmış olması ise dikkat çekicidir. Hediye Thomas Dallam'a özellikle sipariş edilen ve mekanik teknolojisi sayesinde bir tür piyanola gibi kendi kendine çalabilen, aynı zamanda üzerinde bir de saat bulunan bir orgdu. Teknolojik üstünlüğü, bu ilginç müzik aletini son derece çekici bir hediye durumuna sokmuştu.

1860 yılında Dallam'ın anı defterinden habersiz bu tarife uygun Elizabeth dönemine ait bir org çizimi bulunmuştu. Aynı yıl İngiliz The Illustrated London News gazetesinin 20 Ekim tarihli sayısında bu çizim yayımlanmıştı. Gazete bugün İstanbul'a yollandığından şüphemiz olmayan orgu şöyle tasvir ediyordu: "Aletin dokuz hareket şekli var. Bunlar saati, ayın ve güneşin günlük konumunu gösteriyor. Her çeyrekte ziller çalıyor ve her saat başı en tepede bulunan horoz ötüyor. Ayrıca çanlar sayesinde melodiler işitilebiliyor. Üzerindeki sekiz heykelcik kraliçenin figürüne doğru dönerek selam veriyorlar, o da asasıyla cevap veriyor". Orgun üzerinde değerli taşlarla süslenmiş Kraliçe I. Elizabeth'i tasvir eden bir heykelcik ve ayrıca gezegenlerin konumunu gösteren bir de güneş sistemi modeli bulunmaktadır.

Thomas Dallam hakkında önemli bir org yapımcısı aileye mensup olduğunun dışında bugün elimizde fazla bir bilgi bulunmuyor. Dallam'ın döneminin en iyi org yapımcılarından bir tanesi olduğu ise İstanbul dönüşü İngiltere'nin çeşitli yerlerinde inşa ettiği orglardan açıkça anlaşılıyor. Dallam'ın eserleri arasında Cambridge Üniversitesi'ndeki King'sKoleji'nin kilisesinde 1605-1606 tarihleri arasında inşa etmiş olduğu org, 1613 senesinde Worcester Katedrali için ve 1624-1627 yılları arasında Durham Katedrali için yapmış olduğu orglar sayılabilir. King's Kolej'deki orgu inşa edebilmek için Dallam tam elli sekiz hafta uğraşmış ve bu zaman zarfında da Londra'daki atölyesini geçici bir süre için kapatmak zorunda kalmış... Bu orgun herne kadar iç mekanizması İngiliz iç savaşları sırasında tahrip edilmiş ve sonradan yeniden inşa edilmiş ise de Dallam'ın dönemine ait orijinal ahşap kılıfı Cambridge'i ziyaret eden pek çok ziyaretçiyi etkiliyor.

Sipariş 1597'de verildi...

Stanley Mayes'in tahminlerine göre org 1597 Ağustos ayında Dallam'a sipariş edilmiş, Kasım 1598'de de Kraliçe Elizabeth'in teftişi için Londra Whitehall'daki zengin yemek davetlerinin verildiği Banqueting House'a kurulmuştu. Bu karmaşık, ancak aynı zamanda belki de dönemin en gelişmiş teknolojik müzik aleti 550 pound'a mal olmuş ve masrafı da Levant Company tarafından karşılanmıştı. Yani özel sektörün sanata ve sanatsal eserlerin yaratılışına sponsor olması bugün olduğu gibi 16. yüzyıl için de geçerliydi. Orgla beraber İstanbul'a gideceğinin

Dallam'a ne zaman söylendiğini bilmesek de, anılarının açılışında kısa sürede hazırlandığını belirtmesinden bu kararın pek de ani alındığı ya da kendisine iletildiği anlaşılır. Dallam anılarının giriş kısmında yanında götüreceği eşyayı sayar: "Yolculuk sırasında giyeceği kıyafetler, üç çift ayakkabı, kendini korumak için bir kılıç, yağ, tuz, şeker ve sirke gibi pek çok temel gıda malzemesi, çatal, bıçak, kaşık gibi sofra ihtiyaçları ve elbise askıları ..." Daha da önemlisi Dallam yolculuk sırasında parmaklarının antremanı için tüccarlardan özel izinle gemiye bir türlü çembaloya benzeyen ayaksız, klavyeli müzik aleti olan bir virginal'i de yüklemeyi başarır. Bu konuda göstermiş olduğu titizlik, sırf performans düzeyinden düşmemek için uzun ve fırtınalı bir deniz yolculuğu sırasında dahi düzenli olarak müziğini çalışabilmek için beraberinde bir müzik aleti götürmesi, bizlere Dallam'ın ne derece profesyonel bir müzisyen olduğunu açıkça gösterir.

Dallam 9 Şubat 1599 Cuma günü Thames ırmağında bir çifte sandala binerek, orgun da yüklendiği, Gravesend'de demirli bulunan

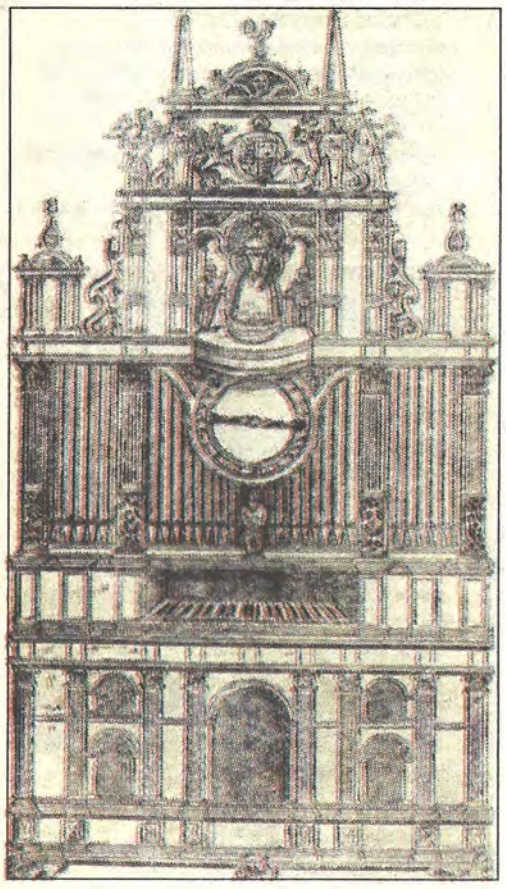

Orgun 1860 tarihli gazetede yayımlanan çizimi.

Hector isimli gemideki diğer yolculara katılmak üzere Londra'dan ayrılır. Doğu ticareti için Levant Company tarafından kiralanan 300 tonluk yeni bir gemi olan Hector Manş'ı geçip güneye inerek Portekiz, İspanya sahilleri, Cebelitarık, Cezayir, Sicilya, Zante ve İskenderun yoluyla İstanbul'a ulaşacaktır. Gravesend'e varışında geminin daha hazır olmadığını gören Dallam dört gece pansiyonda kalır ve 13 Şubat günü demir alınır. Ancak Deal kalesi açıklarında rüzgârın kesilmesi üzerine dört gün daha beklenir; tekrar karaya çıkılır. İkinci kere denize açılmalarının ardından bu sefer de fırtına ve sis yüzünden yollarını kaybederek İngiltere'ye dönerler. 16 Mart'ta yapılan üçüncü denemede İngiltere sahillerinden başarıyla uzaklaşılır. Görüldüğü gibi yolculuk hiç de kolay değildir; sadece İngiltere'den ayrılmaları hava koşullarından dolayı bir ay sürmüştür. Nihayet 27 Mart gibi Akdeniz sularına girilir ve bunu takiben 30 Mart'ta Cezayir limanına demir atılır. Dallam'ın kral olarak hitap ettiği Osmanlı valisi Sultan'a giden hediyeyi görmek isteyince olan ilginç hadiseyi anı defterine şöyle not eder: "Kral kaptanımıza kendisini görmesi için ve aynı zamanda Grand Signior'a giden hediyeyi beraberinde getirmesi için mesaj yolladı. Böylece kaptanımız gitti ve Kral'a Grand Signior'a götürmekte olduğu hediyenin sadece büyük olmakla kalmadığını, aynı zamanda karmaşık ve kurulmasının da zaman alacağını söyledi. Kral söylediklerini dinledikten sonra onun sözlerine inanmadı ve hapis olarak tuttu. Bu durum benim dostumun saraya gitmesine sebep oldu. Onun huzuruna çıktığımızda bizlerin de kaptanımız gibi aynı hikâyeyi anlattığımızı gördü. Böylece kaptanımız serbest bırakıldı, biz de geri yollandık. Kral sonra kaptanımız için gemiye iki boğa ve üç koyun hediye yolladı. Hepsi de çok cılız şeylerdi. Çünkü burada ellerindekinin en kötüsünün Hıristiyanlar için fazlasıyla iyi olduğunu düşünüyorlar."

Toplam dört aylık bir yolculuktan sonra Hector ve yolcuları 15 Temmuz Çarşamba günü İstanbul sularına girerler. Yedikule açıklarında demir atılır ve burada gemi Padişah III. Mehmed'in görüş menziline girmeden önce baştan sona boyanır. Ertesi gün hediye Pera'da bulunan İngiliz elçiliği binasına taşınır. Binada orgu kurmak için yeterince yüksek bir oda bulunmadığından dolayı elçi Henry Lello'nun emri ile çabucak elçiliğin avlusuna yeni bir oda inşa ettirilir. Dallam orgunu bu odada kurmaya başlar; ancak sandıklar açıldığında korkunç bir manzarayla karşılaşırlar: Geminin ambarındaki aşırı sıcaklık yüzünden tutkallar erimiş, altı ay süren yolculuk sırasında da sallantıdan dolayı bazı borular ezilmiş ve kırılmıştır. Dallam çalışmaya koyulur ve org on gün içerisinde tamir edilerek Padişah'a sunulacak şekilde hazır edilir; İngiliz elçiliğindeki odadan sökülerek Topkapı Sarayı'na taşınır.

Dallam sarayda yaklaşık on gün içerisinde orgu monte eder; bu seyahate kendisi ile birlikte yardımcıları katılır. Orgu ilk önce Dallam'ın Grand Signior'un sekreteri olarak tanımladığı ve anılarında Coppagawe şeklinde yazdığı Kapıcı dinlemek ister. Bu arzusu yerine getirilir. Esasında anlaşılan Kapıcı orgu Padişah'ın huzurunda çalınmadan önce kendisi kontrol etmek istemiştir. 24 Eylül gecesi İngiliz elçisi Dallam'ı çağırır ve ertesi gün Padişah'ın Topkapı'ya dönerek hediyesini göreceğini bildirir. Ancak kendisini de uyarmaktan geri kalmaz; Padişah Hıristiyanların kendisinden korktukları için hediyeler getirdikleri inancındadır. Hele Dallam Sultan'ın huzuruna çıktığı zaman kesinlikle ona sırtını dönmemelidir. Yüzü dönük olarak selam vermeli ve yine yüzü dönük olarak geri geri huzurdan çıkmalıdır.

Sultan ve kalabalık saray erkânı İngiliz Kraliçesi'nden gelen bu ilginç hediyeyi örmek için aletin kurulduğu salonda toplanırlar. III. Mehmed sessizlik içerisinde tahtına oturmuş bir şekilde hediyesini inceler. Bundan sonrasını Dallam anılarında şöyle anlatır: "İlk önce saat 22'yi vurdu, sonra ikinci katın köşelerinde duran heykelcikler gümüş trompetlerini başlarına doğru götürerek çalmaya başladılar. Sonra müzik durdu ve org beş sesli bir şarkıyı iki defa çaldı. 16 foot yüksekliğindeki orgun tepesinde bulunan dallar arasındaki siyah kuşlar öterek kanat çırptılar. Grand Signior diğer bazı mekanik hareketleri de gözlemledi". Gördüklerinden memnun kalmış olsa gerek ki Padişah orgun bir daha kendi kendine çalıp çalamayacağını Kapıağasından sorar. Oysa Padişah'ın bir kere dinlemekle yetineceğini düşünen Dallam orgu tekrar ayar etmemiştir. Ancak Kapıağasına arzu ederse minik bir mekanik düğme sayesinde saat vurmaya başladığı zaman orgu da devreye sokabileceğini söy- ☛

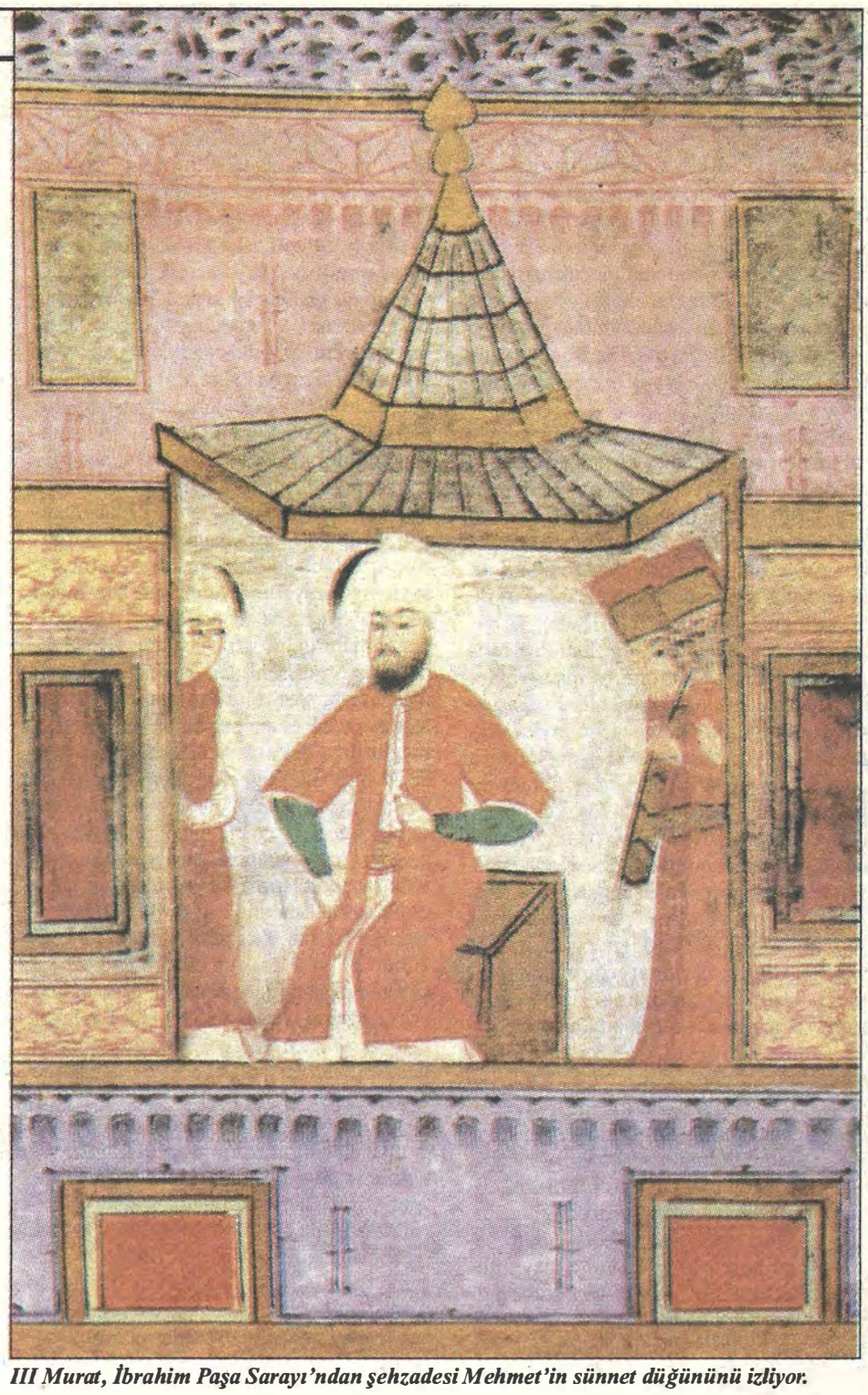

III Murat, İbrahim Paşa Sarayı'ndan şehzadesi Mehmet'in sünnet düğününü izliyor.

SULTAN'IN ORGU...

M. Halim Spatar dört yüzyıl önce Osmanlı Sultanına armağan olarak gönderilen değerli orgun yaklaşık 10 sene boyunca izini sürmüş. İletişim Yayınları'ndan geçen hafta çıkan Sultan'ın Orgu adlı kitabın önsözünde Spatar bu serüvenini şöyle anlatıyor:

AnaBritannica'nın 16. yüzyıl org yapımcısı Thomas Dallam maddesi üzerine çalışırken şöyle bir cümleye rastladım: Kraliçe Elizabeth Doğu tüccarları Kumpanyası'nın etkinliklerine kolaylık sağlamak ve Osmanlı Padişahı III. Mehmed'in dostluğunu kazanmak amacıyla 1599'da İstanbul'a armağanlar göndermişti. Dallam da kendi yaptığı orglu bir mekanik saati padişaha sunmak üzere birlikte gitti. Bu yolculukta tuttuğu günlük 1893'te yayımlandı."

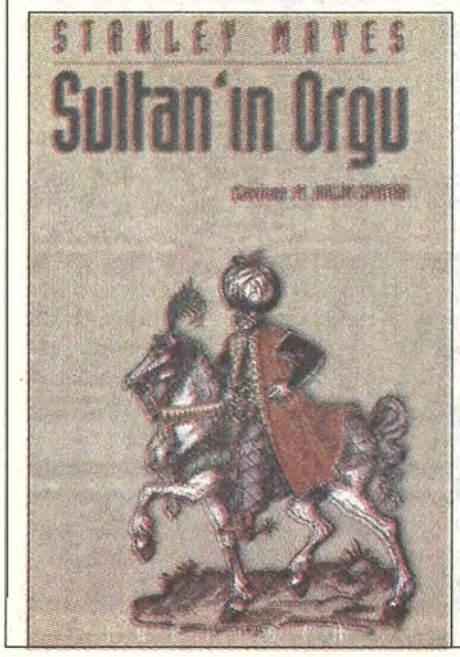

Bu denli marifetli, üzerinde bir de saat bulunan, son derece ustalık isteyen bu karmaşık aleti yapan kişinin, Kraliçe'nin isteğiyle altı ay süren bir deniz yolculuğu yaparak Topkapı Sarayı'na kadar getirmesi ve tekrar elden geçirdikten sonra orgu Sultan'a sunması, buna karşılık bizim tarihsel belgelerimizde böyle bir bilgiye rastlanmaması garibime gitti.

Dergimizdeki yazılarıyla da tanıdığınız Halim Spatar orgla ilgili bilgilere ağır ağır ulaşabilmiş. (Onun bu orgla ilgili bir yazısını daha önce dergimizde okumuştunuz.) Ama orgun akıbetini öğrenmesi oldukça uzun zaman almış. Sonunda ulaştığı bilgi ise oldukça can sıkıcı olmuş: Çünkü org, üzerindeki tasvir ve suretler nedeniyle III. Mehmed'in oğlu I. Ahmet tarafından parçalanmış, yakılabilen parçaları ise yakılmış...

Dallam'ın 16. yüzyıl İngilizcesi ile yazılmış güncesi çok ilgisini çekmiş Halim Spatar'ın. Ama Dallam'ın güncesinden yola çıkarak yazılmış ve döneme ait zengin bilgi içeren daha güncel bir kitap olan Stanley Mayes'in kitabını Türkçeleştirmeyi yararlı bulmuş. ◀

➡ler. III. Mehmed'in Kapıağası orgu bir saat sonra başarıyla harekete geçirir. Bu sefer tuşların kendi kendine oynadığını gören Padişah şüphelenir ve Kapıağası bunun nedenini sorar. Kendisine orgu aynı zamanda bir insanın da çalabileceği söylenir. Bunun üzerine Padişah bunu çalabilecek herhangi birisi olup olmadığını sorar. Kendisine orgu getiren kişinin bunu becerebileceği söylenince Dallam huzura çağrılır. Bundan sonrasını Dallam kendi esprili diliyle şu şekilde aktarır:

"İçeri girdiğimde padişah muazzam bir tahtta oturuyordu, ancak himayesinin yanında bu hiç kalıyordu. Bu manzara beni başka dünyalara götürdü. Padişah sakince hediyesine bakıyordu. [...] On beş dakikadır bu şahane manzarayı müşahede ediyordum ki Padişah'ın yanında duran Kapıağası ile konuştuğunu gördüm. Sonra Kapıağası bana doğru geldi, cüppemi aldı, halının üzerine koydu ve bana gidip orgu çalmamı söyledi. Bunu reddettim, çünkü Padişah orga çok yakın oturuyordu. Çalmak için kendine sırtımı dönmem gerekecekti ve neredeyse pantolonum dizlerine değecekti ki bunu kapıağasının dışında ölüm korkusuyla kimsenin yapmaya cesareti yoktur. Bunun üzerine gülümsedi ve beklememi söyledi. Padişah tekrar konuştu ve Kapıağası gülümseyerek yanıma geldi ve cesaretle gitmemi söyleyerek beni ileriye doğru itti. Padişahın yanına gelince pelerinimi çıkartmamış olarak dizlerime kadar eğilip selam verdim, sonra sırtımı kendisine döndüm ve dizlerine pantolonum değdi. Çok zengin bir taht üzerinde oturuyordu ve başparmağında yarım inch çapında elmastan bir yüzük takılıydı. O kadar arkamda oturuyordu ki yaptıklarımı göremediğinden ayağa kalktı. Kapıağası tahtını biraz yana çekti. Elimi görebilmek için hareket ederken beni biraz öne itti; ama ben korkumdan sanki her an kılıcını çekip kafamı kesecek zannettim. Saat vuruncaya kadar öylece çalabildiğim kadar çaldım. Sonra başımı mümkün olduğunca yere eğerek sırtım ona dönük olduğu halde önünden ayrıldım. Tam cüppemi alırken Kapıağası yanıma geldi ve durmamı söyledi. Biraz bekledim, sonra Kapıağası gidip orgun klavyesinin üzerini örtmemi söyledi. Tekrar Padişah'ın yanına geldim, selam verdim ve cüppemi almak için bu sefer geri geri yürümeye başladım. Bunu görenler hoşlarına gittiği için gülmeye başladılar. Padişah'ın arkasındaki altın dolu bölmeye doğru elini uzattığını gördüm. Kapıağası elinden alarak bana kırk beş altın sikke verdi. Girdiğim yerden başarımdan dolayı son derece mutlu olarak dışarı çıkartıldım".

Thomas Dallam saraydaki başarısından dolayı defalarca Topkapı'ya çağrılır. Hatta burada acemioğlanlar kendisini kucaklayarak ondan sarayda kalmasını isterler. Dallam ise İngiltere'ye dönmek arzusundadır; karısının ve çocuklarının kendisini beklediği yönünde bir yalan uydurur. Dallam Topkapı Sarayı'nın daha önce hiçbir yabancıya açılmayan en saklı köşelerine kadar gezdirilir; Harem'de top oynayan kızları dahi görür. Ancak bu konuda hiç kimseye bir şey söylememesi yolunda tercümanı tarafından sıkı sıkıya uyarılır. Artık İstanbul'dan ayrılma zamanı gelmiştir ki Sultan III. Mehmed'den orgun sahildeki köşklerden birine taşınması yolunda bir emir gelir. Ancak bu emir Hector'un yelken açmasından bir gün önce gelmiştir. Dallam ise kararsızdır; fakat sonunda gemiyi kaçırmak pahasına da olsa İstanbul'da bir süre daha kalarak orgu Padişah'ın emri doğrultusunda sahil köşklerinden bir tanesine taşıyarak kurmaya karar verir. Hector ve yolcuları onu geride bırakarak İstanbul'dan ayrılırlar. Dallam ise orgu taşımaya koyulur; hatta sahil köşkünde çalıştığı bir gün aniden Padişah ve cariyelerinin geldiği söylenir. Etrafındaki acemioğlanları kaçışmaya başlarlar, fakat Dallam geride kalır. Zenci haremağalarının palaları ellerinde olduğu halde kendisine doğru koştuklarını görür ve bütün gücüyle koşarak kaçmaya başlar. Ellerine düşmeden kapıya yetiştiğini gören acemioğlanlar sevinç içindedirler. Orgun sahil köşkünde kurulması 21 Ekim'de tamamlanır.

Görevini başarıyla yerine getiren Dallam bir daha dönmemek üzere28 Kasım Çarşamba günü saat4'te Karamürsel isimli bir Türk gemisiyle İstanbul'dan ayrılır. Ne yazık ki İstanbul'da hediye olarak geride bıraktığı teknoloji harikası orgu ise I. Ahmed döneminde parçalanır. Kadar kalıcı olmasa da, Osmanlı sarayına Avrupamüziğinin etkilerinin böylece girmiş olması ilginçtir.◀

emrearaci@yahoo.com

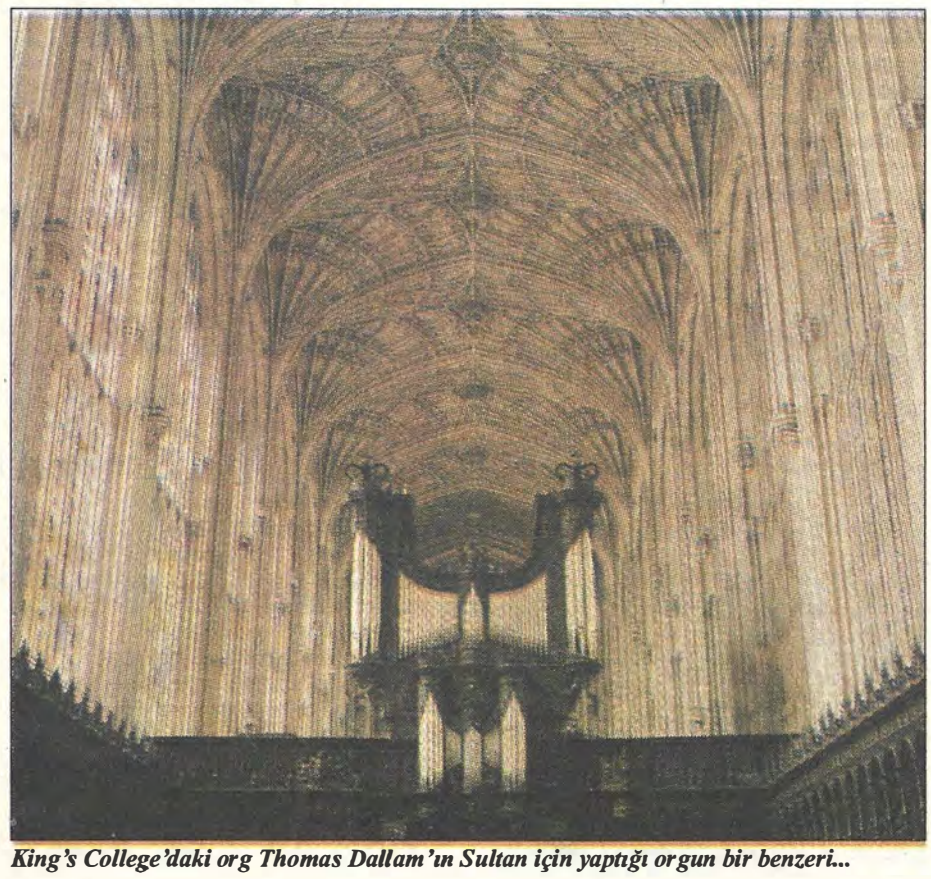

King's College'daki org Thomas Dallam'ın Sultan için yaptığı orgun bir benzeri...

PAZARIN PENCERESİNDEN

Kimin katli vaciptir?

SELÇUK EREZ

International Herald Tribune'ün bu haftaki sayılarından birinde (24 Ocak) Peter Finn, Simon Winchester'in yeni bir kitabını tanıtıyordu. "A Return to the Balkans" başlığını taşıyan bu kitapta "Sırpların, Kosova'da Arnavutları 'jiletle iğdiş ederek' ve 'kafalarını keserek' soykırıma uğratmasının nedeninin Türklerin kendilerine yaptıklarının intikamını almak olduğunu söyledikleri aktarılmaktadır.

Peter Finn, 1389'da Kosova Meydan Savaşı'nda Osmanlıların Sırpları yenmesinden bu yana yüz yıl geçtiği halde intikamcıyı doyurmak için kimin kellesinin, kaç kellenin, nerede ve hangi zaman uçurulduğunun hesabının bilinmediğini söylüyor.

Kosova'dan önce Saraybosna'da da Sırplar, bir iç harpte görülmesi olası 'yurttaşın yurttaşı vurması, öldürmesi'nin ötesinde vahşilikler, gaddarlıklar sergilemiş ve burada da gerekçe, "Türk'ten intikam almak" olmuştur...

İntikam alınacak Türk nerededir? Kaç yüzyıl ve kaç yüz kilometre ötelerde kalmıştır? Ancak çocukluğundan beri "Türk düşmanlığı" aşılanmış olan Sırp bu konuda öyle bağnazlaşır ki önce kanını, dilini ve kültürünü paylaştığı Boşnak'ı, sonra kanını, dilini olmasa bile kültürünü paylaştığı kırk asırlık komşusu Arnavut'u 'Türk' sanıp boğazlamaya kalkar!

Bu kitabı anmanın ve Bosna ile Kosova'yı hatırlamanın zamanıdır; 27 Ocak'ta, 1945'te Polonya'nın güneyindeki Auschwitz Toplama Kampı'nda, bir et bir kemik kalmış Yahudilerin ve o tarihte Nazi Almanların 'aşağılık' ırklardan geldiğine inandıkları diğer etnik kökenlilerin çok sayıda soydaşları gibi öldürülüp fırına atılmaktan Sovyet askerleri tarafından kurtuluşunun yıldönümünde törenler düzenlendi: Bu törenlerde Polonya Devlet Başkanı Kwasniewski, ülkesinde ve İsrail Dışişleri Bakanı David Levin, Çek Cumhuriyeti'nde, böyle soykırımlara yol açan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile savaşılmasını istediler. Almanlar da parlamentolarında buna benzer sözler söylediler ve Berlin'de bu kamplarda katledilmişleri anmak için bir anıt dikileceğini açıkladılar.

Anma törenleri düzenlemek, anıtlar dikmek kuşkusuz yararlı ve saygıdeğer davranışlardır. Ancak ne kadar etkili olur bunlar? Bosna ve Kosova'da olup bitenler, Nazilerin Yahudilere yaptıklarından bunca zaman sonra, bu konuda binlerce anma töreninden, kınamadan, yayından sonra gerçekleşmedi mi? Bakın Avusturya'da Nazilerin yaptıkları için mazeretler bularak oy toplayan aşırı milliyetçi Jeorg Haider'in partisi, ülkeyi yönetecek koalisyona katılmak üzere değil mi? Almanya'da son yıllarda kaç Türk'ün evi ve işyeri sırf "Türk" oldukları için neo-Nazilerce kundaklandı, kaç ırktaşımız bu yüzden öldü?

Şu halde anıt dikip nutuk atmanın ötesinde başka şeyler yapılmalı. Yapılacaklar konusunda yeterli ipucu vardır. Mesela eski Yugoslavya'ya bakarsak, bu ülkenin, çocuklarına okul çağında "Türk düşmanlığı" aşıladığını görürüz: En ünlü Yugoslav şairlerinden olan (Karadağ kökenlidir) Petar Petroviç Niegoş'un ünlü şiirlerinden biri olan "Gorski Vijenac"da (yani Dağ Şarkısı) Karadağlıların ve Sırpların Türk işgalcilerine karşı nasıl kahramanca davrandıkları anlatılır ve "Öldüğünde cennete gitmek istersen en az bir Türk'ü öldürmelisin!" denir. Bu şiir, Yugoslav okullarında, edebiyat ders kitaplarında vardı ve çocuklara ezberletilirdi.

Bu şiirler, Nazi Almanyası'nda Yahudilere, Sırbistan'da Türklere, Arap ülkelerinde ve İran'da İsraillilere karşı oluşturulan düşmanlık ve nefret, aslında ulusal kimliklerin oluşması ve pekişmesi için körüklenmektedir. Ulusal kimliğin birçok ülkede dil, kültür ve din gibi tanımlayıcı niteliklerden oluşmasına karşın bazı memleketlerde de bunlar yetmemekte, şu ya da bu yabancı ülkeye karşı nefret de bu kimliği pekiştirmektedir. Bu, bazen bizde olduğu gibi, Arap Yarımadası'nda geçerli bir kimlik tanımlayıcısıyken İslamın o yarımadadan kaynaklanan köktendinci din anlayışıyla beraber sınır aşıp başka ülkelere de bulaşabilir..

Şu halde ulusal kimliklerde başka uluslardan nefret etmenin yer almaması için okulöncesi çağdan başlanarak böyle bir sapıklığı engelleyici eğitime önem verilmeli, aile içinde, okulda ve tapınaklarda yabancı ve azınlık düşmanlığı yok edilmeye çalışılmalıdır.

Bunları söz konusu etmenin yeri mi zamanı

Nazilerin yaptıkları unutulmadı.

mı? Evet! Biz çağdaş Nazileri, Arkan ve Miloseviç Sırplarını kınarken bakın ülkemizde bir cinayetin tetikçisi, yaptığı işi üstlenişini, "Yahudi olduğu için kabul ettim!" diyerek savunuyor, onu sorgulayanlar, Müslümanlığı kendileri gibi yorumlamayan arkadaşlarını, hemşerilerini kafalarına çivi saplayarak, tavuk gibi doğrayarak öldürüyorlar. Bu şekilde öldürülmüşlerin sayısının yüzleri aşmış olduğuna, binleri bulduğuna inanılıyor. Nazilerle bizim softa katillerin benzerlikleri bundan ibaret değildir: Bizim köktendinci basında öteden beri, Nazilerin Yahudileri soykırıma uğratmamış oldukları ileri sürülür. Adnan Hocacı olarak bilinen dincilerin aynı iddiayı yansıtan yayınları nedeniyle bu soykırımın gerçekleştiğini savunan Bedri Baykam'la davalaştıklarını biliyor musunuz?

Öyleyse bizim de okul öncesi evrede, okullarda, camilerde yabancılara, azınlıklara ve başka dinden olan, dini başka türlü yorumlayan, hatta dinsiz olana bile düşmanca değil, hoşgörüyle davranmanın gereği öğretilmelidir. Bunları yapamazsak, insanımıza, kendinden farklı olana saygıyı ve hoşgörüyü öğretemez, yani asıl nedenleri ortadan kaldıramazsak, bugün İBDA-C ve Hizbullah'ın yaptıkları, yarın başka yobazca cinayetler ürpertir bizi; bir türlü düze çıkamayız..◀

BRİÇ

ŞİAR YALÇIN

1680 - Tek umut

♠ V75
♥ RV10
♦ DV109
♣ 987

K
B D
G

♠ AD10942
♥ A3
♦ A32
♣ 105

Güney	Kuzey
1 Pik	2 Pik
2 SA	3 SA
4 Pik	Pas

2 SA **forsing** bir konuşmadır ve ortaktan desteğinin tam değerini göstermesini ister. Burada, 3 SA demekle Kuzey dengeli ve 2 PİK cevabının üst limitinde bir el gösterir. Batı trefl asını çıkar ve trefl ruası ve küçük trefle devam eder. Deklaran Doğunun damına çakar, kör ruasıyla yere geçer ve pik valesini oynar. Doğu küçük verir ve Batı uymaz! Devam edin.

Cevap: İkinci bir pik oynayın ve onluyla alın. Ondan sonra küçük bir karo oynayarak rakiplerin ruasına el verin. Böylece ilerde karoyla yere geçer ve pik ruasına üçüncü bir empas yaparsınız.

Dörtelin dağılımı şöyleydi:

♠ V75
♥ RV10
♦ DV109
♣ 987

♠ —
♥ 8765
♦ R75
♣ AR6432

K
B D
G

♠ R863
♥ D942
♦ 864
♣ DV

♠ AD10942
♥ A3
♦ A32
♣ 105

Karo ruasının taraflardan birinde sek olması ihtimali dışında -çok zayıf bir ihtimal- bir dağılıma daha batabilirdiniz: Batıda dörtkaro ve beş trefl olsaydı. Batı karo ruasını alıp trefl dönerdi ve Doğu son karosunu kaçardı. Böylece, üçüncü pik empasını yapmak için yere geçmeye kalktığınızda Doğu çakarak defansın dördüncü elini alırdı.

1681 - Yerden hangi kâğıdı koymalı?

♠ RD63
♥ RD2
♦ AD108
♣ D5

K
B D
G

♠ A5
♥ A106
♦ V9742
♣ R62

Güneyde 3 SA oynuyorsunuz. Batı trefl sekizlisini (dördüncü büyük) çıkar. Sıra sizde.

Cevap: Kontratınızı yapabilmek için karolarınızı salğamanız şarttır. Tehlike, Doğunun karo ruasını alıp trefl dönmesidir. Buna karşı en iyi şansınız treflleri 6-2 umarak (4-4 dağılıma oyunun batarı, 5-3 dağılıma oyunun çıkarı yoktur) ilk eli bağışlamak, yani yerden de elden de küçük oynamaktır! Böylece Doğunun karoyla el tutunca dönecek trefli kalmaz ve rahatça on el yaparsınız.

İşte dörtelin dağılım:

♠ RD63
♥ RD2
♦ AD108
♣ D5

♠ 942
♥ V8
♦ 65
♣ AV9843

K
B D
G

♠ V1087
♥ 97543
♦ R3
♣ 107

♠ A5
♥ A106
♦ V9742
♣ R62

1682 - Yıkılan hayaller

♠ 87
♥ 9865
♦ V1076
♣ 952

♠ ARD5
♥ ARD10
♦ R4
♣ A83

Elinizi görünce büyük hayallere kapıldınız fakat ortağınızın cesaret kırıcı konuşmaları üzerine 3 SA'da kaldınız. Ne yazık ki bu kontratın bile bir garantisi yoktur. Trefl ruası çıkışı üzerine nasıl oynamanız gerekir?

Cevap: İlk iki trefli bağışlayın ve bütün metr kâğıtlarınızı çekerek şu duruma gelin:

♠ —
♥ (9)
♦ V107
♣ —

♠ —
♥ —
♦ D8(2)
♣ D

K
B D
G

♠ V
♥ —
♦ A9(5)
♣ —

♠ 5
♥ (10)
♦ R4
♣ —

Kazanabilmeniz için körlerin kesik olmaması, piklerin 4-3 olması ve uzun piklerle karo asının trefli kalmamış olan elde bulunması şart ve kâfidir. Yukardaki durumda pikle elden çıkar ve karo dönüşüne tek umudunuz olarak ruayı girersiniz.

Dörtelin dağılımı şöyleydi:

♠ 87
♥ 9865
♦ V1076
♣ 952

♠ 1043
♥ V7
♦ D82
♣ RD1074

K
B D
G

♠ V962
♥ 432
♦ A953
♣ V6

♠ ARD5
♥ ARD10
♦ R4
♣ A83

SATRANÇ

UKD listelerinde büyük hatalar...

H. SERTAÇ DALKIRAN

Ocak 2000 rating listeleri TSF tarafından geçen hafta yayımlandı. Son üç yıldır rating listeleri maalesef tanınamayacak hale geldi. Oyuncular bu konuda son derece mağdur durumlara düştüler. Sırasıyla, nedir bunlar diye sıralayacak olursak:

● TSF'nin geçen yıllarda olduğu gibi (daha önce Türkiye Bayanlar Şampiyonası'nı listeye girmeyi unutmuşlardı. Edirne Uluslararası Turnuva'yı ELO hesaplamalarına göndermişler, daha sonra bu listeleri kaybettiklerinden UKD hesaplarına alamamışlardı vs. gibi daha pek çok örnek) bu yıl da 1999 Türkiye Ligi maçlarının hesaplamalara dahil edilmediğini görmekteyiz. Oyuncuların ve kulüplerin milyarlarca TL harcayıp, zaman ve emek verdikleri ve karşılığında sadece kazanılacak puanları bekledikleri bir olayı hesaplamalara almamakla kamu suçu işlenmektedir.

● Listelerde oyuncuların büyük çoğunluğunun adları geçmemektedir. Bir iş yapılırken kişi kafasına göre özet yapamaz! Listeler tam ve eksiksiz olmalıdır.

● Oyuncuların kaç maç yaptıklarını listelerde göremememekteyiz. Bu son derece büyük sakınca yaratmaktadır. Otokontrolü sağlamaktadır. Bilindiği gibi geçen yıllarda hayali turnuva yapanlar türemiş ve bunlar bu şekilde yakayı ele vermişlerdi. Neden oyuncuların maç sayıları belirtilmemiştir? Akla kötü ihtimaller gelmektedir.

● Hesaplamalarda olağanüstü hatalar olduğu görülmektedir. Rating kazanması gerekenler ya aynı kalmışlar veya rating kaybetmişlerdir. Konunun son günlere kadar bırakılmışlığın ihmali ve bunun neticesinde aceleden hesap hatalarının yapıldığı ihtimali ortaya çıkmaktadır.

● ELO hesaplarına Türkiye birinciliği maçlarının iki defa gönderildiği ve ELO hesaplarında bu turnuvanın iki kez hesaplanarak puan kaybedenlerin iki misli puan kaybettikleri, puan kazananların haksız yere iki misli puan kazandığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca geçen yıllarda ELO'su olmayan bazı oyuncuların, turnuvalara katılmadıkları bilindiği halde ELO çıkartmış olmaları ilginç karşılanmıştır. ELO'ya gönderilen turnuvaların neler olduğu yine bu listelerde bundan böyle mutlaka yer almalıdır. Acaba hayali ELO turnuvaları FIDE'ye de mi gönderilmeye başlanmıştır? Umarız böyle değildir. Konu mutlaka araştırılmalıdır. Son bir yılda ELO'ya giden turnuvalar ve oyuncuların adlarını kamuoyu merakla beklemektedir.

● Aydın Satıcı'nın rating hesapları ile Halil Özmen'e devrettiği havuz nerededir? Rating hesaplarında doğru hesaplama için katsayılar gereklidir. Bu katsayılar da bugüne kadar oyuncuların yaptıkları maç sayısı ile orantılıdır. Bildiğimiz kadarı ile TSF, Halil Özmen'in hak ettiği iş karşılığını ödemediği için bu kişi kamuya ait bir zimmeti TSF'ye iade etmemiştir. Burada iki taraflı suç vardır. Hatalar devam etmiş, konuyu devralan Cesim Kürümoğlu inanılmazı gerçekleştirerek(!) tam bir fiyasko ile bu havuzu ve katsayıları dikkate almadan son çıkan liste üzerinden hatalı bir şekilde 1999 rating listesini yayımlamıştır. TSF, olağan alışkarılığı olan, kişinin haklarını ödememe prensibi ile bu kişi ile de anlaşmazlığa düşmüş ve bu kişi de mevcut tüm geri kalan verileri TSF'ye iade etmeyerek yeni bir skandal yaratmıştır. Yılda iki kez yayımlanması gereken listeler yayımlanamamıştır. Yine karşılıklı büyük hatalar vardır. Son olarak konuyu Cengiz Keleş devralmış, hangi verileri taban olarak aldığı belli olmadan, yukarıda belirttiğimiz hesap hataları ile ortaya acayip bir liste çıkmıştır.

● Bu hatalı listedeki ilginç uygulamalar da dikkat çekicidir. TSF'ye gönderilen birçok turnuva eksik bilgiler nedeni ile hesaplamalara alınmamıştır. Bu şekilde liste gönderilmişse TSF'nin bu listeyi derhal iade ederek düzeltmesini turnuva düzenleyicisinden istemesi zorunludur. Çünkü o turnuvada müsabaka yapmış olan oyuncuların bu liste hesaba alınmadığı takdirde hakları yanmaktadır. Oyuncuların bu konuda TSF'ye güvenmeleri gerekmektedir. Yapılan ve TSF'ye gönderilmeyen turnuvaların ve hatalı gönderilen turnuvaların düzeltilerek hesaplamalara dahil edilmesini takip edecek olan makam Türkiye Satranç Federasyonu Genel Sekreterliği'dir. Ortada büyük ihmal ve hatalar vardır. Hatalı liste gönderildiğini UKD listeleri yayımlandıktan sonra öğrenen kuruluşlar vardır. Büyük ciddiyetsizlikler vardır.

● Hesaplamalarda taban puanın 1400'e çıkarıldığı açıklanmaktadır. Ve yine bundan böyle ratinge girecek turnuvalarda üçte bir oranında ratingli oyuncu aranacağı şartı getirilmiştir. Bu gibi konular eskiden genel kurullarda tartışılır, öyle karar alınırdı. Şimdi ise aklına gelen bir şey tartışılmadan uygulamaya konulmaktadır. Doğru bile olsa hayata geçiriliş biçimi yanlıştır. Kaldı ki burada ülke gerçekleri göz ardı edilmekte ve satranç turnuvalarının geleceği tehlikeye girmektedir. Mahzurlar vardır. Bunlar isterlerse izah edilip bu genç kişilere öğretilir. Görev alan kişilerin çevresine bazı konuları danışması ayıp değildir.

● Listelerin zamanında çıkmamasından tutun da, hesaplamalara kadar çeşitli yanlışların bulunduğu ve TSF'nin asli görevleri arasında bulunan bu konuda büyük ciddiyetsizlik ve ihmaller sözkonusudur. Tazminat davası olabilecek bu konuların derhal ve en kısa sürede düzeltilmesini, satranç kamuoyu, Türkiye Şampiyonası Çeyrek Finalleri başlamadan evvel (7 Mart 2000), ilan edilmesini beklemektedir. Aksi halde pek çok oyuncunun hakları elinden alınmış olacaktır. Bu yıl Olimpiyat yılı olduğu ve olimpiyat takımları seçileceğinden ayrı bir önem daha taşımaktadır.◀

Kombinezon
Parr-Waitkroft, Hollanda 1968
Beyaz oynar kazanır

1. Kh5 Vxd7 2. Ag5 Şh8 3. Kxh6 mat.

Etüd
V. Korolkov, 1929
Beyaz oynar kazanır

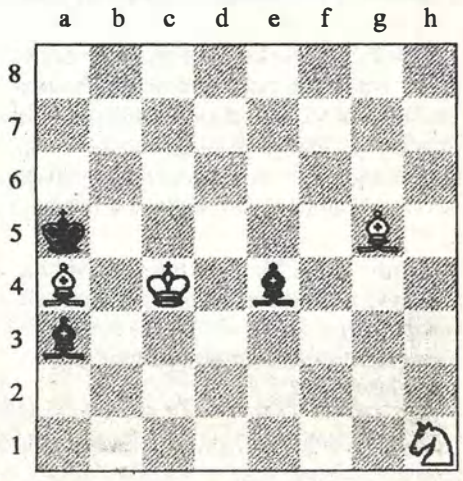

1. Ag3 Şxa5 2. Şb3 Fc2 3. Şxa3 Fxa4 4. Fd8 Şb5 5. Ae2 Fc2 6. Ad4 ve kazanır.

ARMAĞANLI BULMACA

SEDAT YAŞAYAN

SOLDAN SAĞA

1- Fotoğrafta gördüğünüz, özellikle "Bir Dinozorun Anıları" ve "Bir Dinozorun Gezileri" adlı kitaplarıyla tanınmış yazarımız... Bir iskambil oyunu.

2- Tek sıra elmastan ya da inciden gerdanlık... Son derece kavgacı olan gözde bir akvaryum balığı... Zihin ve bedence ortaya konan çaba... 1960'lı yıllarda Jamaika'da doğan ve daha sonra reggae'ye dönüşen müzik türü.

3- "— vursun beynime poyraz poyraz/ Şaşırayım sahilimi" (Cahit Irgat)... Kendisini ilgilendirmeyen işlere karışan kimse... Takım.

4- Bir renk... Şiiliğe bağlı bir mezhep... Yön göstermek için belli yerlere konulan işaret... Ağzımızdaki dişlerin bir bölümüne verilen ad.

5- Takılmış ad... Bir devletin başka bir devlet üzerindeki siyasal üstünlüğü ve baskısı... Köpek.

6- Ulanmış, katılmış parça... Müzikte sesin düşmesine ya da çalgıda ton dışına çıkışa verilen ad... Rütbesiz asker... Başrolünü Marilyn Monroe'nun oynadığı bir film.

7- Yaprakları salata gibi yenen kokulu bir bitki... "Nam ü nişâne kalmadı fasl-ı bahardan/Düştü çemende berk-i dıraht— 'dan" (Baki)... İskambilde bir kâğıt... Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak.

8- "Altmkökü" de denilen bir cins kusturucu kök... Askeri bir birliğin önünde bayrak taşıyan kişi... "Cemal Reşit —": Bestecimiz.

9- Birine dokunsun diye söylenen söz... "Şener —": Oyuncumuz... ABD Merkezi Haberalma Örgütü'nün simgesi... Toplumsal sorunların günlük yaşamdaki yansımalarını ustaca işlemiş, 1972-1989 yılları arasında Gırgır dergisini yönetmiş karikatür sanatçımız.

10- Fazla bön, avanak... Göğüs kemiğinin bilimsel adı... İnce ince işlenmiş, fazlalıklarından arındırılmış.

11- Bizans kiliselerinde kadınlara ayrılan bölüm... İçel'in Silifke ilçesinde antik bir kent... Tek atla çekilen, üzeri kapalı ve yanları açık bir araba.

12- Katkatçakıl vekumdan oluşmuş yerkıvrımı... Bir büyük yetke sahibini perde arkasından yöneten kimse... "Şu dünyanın iki imiş kapısı/ Geldi geçti — günümün hepisi" (Karacaoğlan)... Tropikal Afrika'da yetişen ve odunu doğramacılıkta kullanılan bir ağaç.

13- Japon halk türkülerine verilen ad... Bir şeyin olmasına az kaldığını belirtmekte kullanılan deyim sözü... İçe doğmayla akla gelen yaratıcı duygu... Olgunlaşmak üzere olan tahıl.

14- İkiyüzlülük... Eski Mısır'da güneş tanrısı... "Ercüment Behzat —": Şair ve oyuncumuz... Olumsuzluk belirten bir önek.

İsim:.....

Adres:.....

15- İlkromancılarımızdan biri olup Tanzimat döneminde halk yığınlarının okuma alışkanlığı kazanmasında büyük rol oynamış yazar ve gazetecimiz.

16- Alan Parker'ın bir filmi... Evropiyum elementinin simgesi... Taş ya da mermerden oyma mezar.

17- Çanakkale Boğazı'nda, pek çok deniz kazasının meydana geldiği bir burun... Çıplak hayvana yüklenen büyük çuvala halk dilinde verilen ad... Bir işi yerine getirme.

18- Kuşbaşı doğranmış koyun eti ve baklava yufkasıyla yapılan bir tür kebap... Başkalarının sırtından geçinen kimse.

19- Yugoslavya'da Voyvodina özerk bölgesinin yönetim merkezi olan kent... "— Tüfekçi": Halk müziği sanatçımız.

20- Pamuktan dokunmuş basma... En büyük ustası Ömer Hayyam olan şiir türü... Adale.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1- 1903-1987 yılları arasında yaşamış, "Bir Ölüm Bağışlamak", "Zenon", "Hadrianus'un Anıları" gibi yapıtları dilimize de çevrilmiş ünlü Fransız kadın romancı.

2- 1949'da keşfedilmiş küçük bir gezegen... İzmir yöresine özgü, keçi sütüyle yapılan bir peynir... Jüra tipi yüzey şeklinde uzun ve geniş ağızlı çöküntü.

3- Aktarma, iletme... Edirne'nin bir ilçesi... İstanbul'daki Bizans kiliselerinin en tanınmışlarından biri.

4- "Her çiçekten bal eyledik/ —'ya saydılar bizi" (Pir Sultan Abdal)... Atıf Yılmaz'ın bir filmi... Tavlada bir sayısı... Sekiz kollu ve kafadan bacaklı yumuşakçaların genel adı.

5- Akıl... ABD Başkanı Eisenhower'ın takma adı... "Ben gidersem sazım sen kal dünyada/ Gizli sırlarımı — etme" (Âşık Veysel)... Fas'ın plaka işareti... Tuzağa düşürülen şey.

6- Şiirlerinde yoksul ve tedirgin Orta Anadolu köylüsünün ruhsal dünyasını bütün çıplaklığıyla dile getirmiş, özellikle taşlama ve güzellemeleriyle tanınmış XIX. yüzyıl halk şairi... Belirti... Dinsel törenlerde Kuran'dan okunan on ayetlik bölüm.

7- Cinsel iktidarsızlık... Japonların ulusal dini Şintoizm'in güneş tanrıçası.

8- Teraziyi denklemek için hafif gelen kefeye konulan ağırlık... Afrika'da bir ırmak... Halat gibi örülmüş iplik çilesi... Elli şiniklik tahıl ölçeği... Eski dilde su.

9- Uzun yıllar İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda çalışmış, 1947'den sonra birçok filmde başrol oynamış ve geçenlerde 80 yaşındayken ölmüş kadın oyuncumuz... Beyşehir Gölü'nde bir ada.

10- Yapısına girdiği sözcüğe "uzak" anlamı katan yabancı önek... Deniz kuvvetlerinde bir rütbe... "Kimine bir aba vermez giyesi/ Kiminin atına — çul eyler" (Yunus Emre).

11- Bülbüle benzer ötücü bir kuş... Tabela... İki tarla arasındaki sınır.

12- Binek hayvanlarının sırtındaki oturmalık... Cava yerlilerinin silahlarının ucuna sürdükleri çok güçlü bitkisel zehir... Anadolu Selçukluları döneminde ortaya çıkan ve Osmanlılar döneminde yaygınlaşan esnaf örgütü.

13- Yeşil yapraklı, dikensiz, ateşe atıldığında çıtırdayarak yanan bir bitki... Keskin kokulu doğal madde... İsrail işgali altındaki topraklarda Filistinlilerin 1987'de başlattıkları silahsız başkaldırma ve direniş hareketine verilen ad.

14- Gösteriş, caka... Bir tartı birimi... Güzel, latif, hoş... Mal alıp karşılığında mal vererek ödeşme.

15- Sömürge... "Cihat —": Ressamımız.

16- Şarkı, türkü... Birmanya'nın para birimi... Kükürtle demir bileşimlerinden biri.

17- Açık alanlardan ve kalabalık yerlerden korkma.

18- Hedefi vuramama... Batı Asya'da yaşayan Türk soyundan bir halk.

19- Köy muhtarı yardımcısı... "Şöyle bir fırsat bulup yarım gün/ — gelebilmek Çamlıca tepesine" (Orhan Veli)... Boru sesi.

20- Kaş-Kalkan arasında, Mavi Mağarası ve doğal güzelliğiyle tanınmış plaj... Yün atkı.◀

23.1.2000 tarihli bulmacayı doğru yanıtlayarak çekiliş sonucu kitap kazananlar:

ADANA'DAN: *Necmettin Öztürk* ***ANKARA'DAN:*** *Hülya Eraslan, Rafet Akpınar, Pınar Kın, Ayhan Büyükyıldırım, S. Safa Tezel, Erdal Güçlüer* ***ANTAKYA'DAN:*** *Duran Demirtaş* ***BALIKESİR'DEN:*** *Orhan Otar* ***BOLU'DAN:*** *Furkan Güngör* ***EDİRNE'DEN:*** *Selen Öztoprak, Emine Yılmaz* ***İSTANBUL'DAN:*** *Sevil Şenyüz, Özkan Mete* ***İZMİR'DEN:*** *Ergun Tutum, Hayriye Atılgan, Birsen Balcı, Ş. Taci Dinçer, Nermin Ozan* ***KAYSERİ'DEN:*** *Dursun Yiğit* ***KIRKLARELİ'DEN:*** *Çağdaş Şeker* ***KIRŞEHİR'DEN:*** *Göksel Abacıoğul* ***KONYA'DAN:*** *Fevzi Değirmenci* ***TEKİRDAĞ'DAN:*** *Duygu Sarıbeyli* ***KARAMAN'DAN:*** *Remzi Tartan.*

Sponsoru yok, patronu yok, merkezi yok.
Adı var: "Hümanist Hareket". İlkeleri de var.
Depremin ardından Türkiyeli depremzedelerin acısını paylaştılar. Çok uzaklardan yanımıza geldiler...

Elde sadece 'insan' var...

YAZI VE FOTOĞRAFLAR:
MİNE TÜRKELİ

Porta Genova. Milano'da bir mahalle. Simona, Mauk, Davide, Elisabeta, Danıela, Massimo, Maurızıo, Eros ve Nadia... Bu mahallede yaşayan birkaç insan. Onların artık yüreklerinde Türkiye var. Binlerce kilometre uzaklardaki depremzedelerin acısı var. Yardım zincirinde bir halka, denizde bir damla daha oldular. Tanımıyorlardı hiçbirini. Ne Şerife'yi, ne Fatma'yı ve ne de Mehmet'i.

Mahallede çıkardıkları "Utopia" adlı aylık dergilerinin kapağında duyurdular yardım kampanyasını. Yapabilecekleri için toplandılar ve bir araya geldiler. Sadece Porta Genova'da değil, Roma'da, Floransa'da, Torino'da, Napoli'de...

Simona Savoldi Poli, 29 yaşında, grafiker. Porta Genova'da hümanist hareketin temsilcisi. "Tek gücümüz var. O da insan" diyor ve ekliyor "Mahallemizdeki kapıları tek tek çaldık. Türkiye için ne yapabileceklerini sorduk. Ve onlar, ellerinden geleni yaptılar. Bir hafta içinde üç yüz kapı çaldık."

Simona, Milano'da yaklaşık 20 mahallede deprem için başlayan yardım kampanyasını şöyl anlatıyor; "Depremden hemen iki gün sonra faaliyete geçtik. Aramızda bir işbölümü yaptık. Elisabeta ihtiyaç listesini oluşturdu, Giorgio Türk Hava Yolları ile bağlantı kurdu, Davide yardımların organizasyonunu sağladı. Ve hepimiz kapı kapı dolaşarak yardımları topladık. Mahallemizin sevimli yaşlısı 90 yaşındaki Gioconda'nın yüzündeki ifadeyi unutamıyorum. Kocaman bir tutkunun arkasında bir şeyler yapabilmenin mutluluğunu yaşıyordu. O an o, sizinle buradaydı."

Matilde Mirabella, 34 yaşında, memur. Çalışma saatlerinin dışında günde iki saatini hümanist hareketin faaliyetleri için ayırıyor. Milano, Trieste'de organizasyonları yürütüyor. Depremden sonra yardım faaliyetlerinde yer alarak Türkiye ile olan ilişkilerini de artırmış. İstanbul'a geldi Simona ve Matilde. Hümanist Hareket'i anlattılar.

Bir gün kapınız çalınırsa...

4 Mayıs 1969 yılında, çeşitli ülkelerden yüzlerce insan Mario Rodriges Cobos "Silo"nun konuşmasını dinlemek için bir araya geldi. Yer: Arjantin'in Mendoza kentinde Aconcagua dağlarının etekleri. Cobos'un ideali; dil, din, ırk ayırımının olmadığı evrensel bir ulus yaratmaktı.

Evet, Hümanist hareketin ilk adımı bu toplantıyla atıldı. Ve o toplantıya katılan yüzlerce insan, bu düşünceyi ülkelerine götürdüler. Ardından Hindistan, Filipinler, İtalya, İspanya, Venezüella, Kolombiya, Almanya... Hümanist hareket hızla yol aldı. Bugün bu ülkelerin sayısı 75. Hep o mahallelerden, çalınan kapılardan, yanıbaşınızdaki arkadaşlarınızdan, kapı komşunuzdan yola çıkıldı. Ve paranın "evrensel doğru" olmasına inat, sokaktaki adam, patronsuz, lidersiz bir araya geldi. Değişik aralıklarda birçok toplantı yapıldı. 1978 Kanarya Adaları'nda Hümanist Hareket'in temel ilkeleri, geliştirilmesi konuşuldu. 1989'da 15 ülkeden 5000 hümanist Floransa'da buluştu. Ve 1999'da Madrid'de bir araya gelindi.

Hümanist Hareket için en önemli değer insan. "İnsandan üstün hiçbir değer yok, hiçbir insan da bir diğerinden üstün değil."

Aslında her şey bir tesadüften ibaret. Şerife'nin Türkiye'de, Simona'nın İtalya'da doğması. Ve yine dünyayı bir zincir değiştirecekti. Şerife de, Simona da buzincirin bir halkası. "Mahalleler" diyor Simona "biz mahalle mahalle çalışıyoruz. Bu küçücük birliklerin her şeyi gerçekleştirebileceğine inanıyoruz. Mahallemizde kapatmak istedikleri kütüphanede ve sağlık merkezinde sesimizi duyurduk. Hayır, ne sponsor ne de arkamızda bir holding var. Tek gücümüz insan, birlikte olmamız yetmez mi?" İtalya'da Hümanist Hareket için merkezde faaliyet gösteren Matilde metodlarını "şiddetsiz aktiflik" olarak tanımlıyor. "Semtlerde, okullarda, işyerlerinde, aktiviteler, kampanyalar düzenliyoruz. Bu kampanyalarda herkes yapabildiğini, emeğini ortaya koyuyor. Bu bir düş gibi, ama gerçek. Biz bu kampanyalarda insanın gücünü gördük." Hümanist Hareket içerisinde gönüllülük esasına dayanarak bir araya gelen insanlar yerel bazda bir proje oluşturuyor. Bu proje uluslararası destek buluyor. Ve tıpkı kampanyalarda herkes yapabildiğini, emeğini ortaya koyuyor. Bu bir düş gibi, ama gerçek. Biz bu kampanyalarda insanın gücünü gördük." Hümanist Hareket içerisinde gönüllülük esasına dayanarak bir araya gelen insanlar yerel bazda bir proje oluşturuyor. Bu proje uluslararası destek buluyor. Ve tıpkı mahallenizdeki komşunuzun ihtiyacınız olduğunda imdadınıza yetişmesi ve kapınızı çalması gibi, hareketin öncüleri kapınızı çalıveriyor.

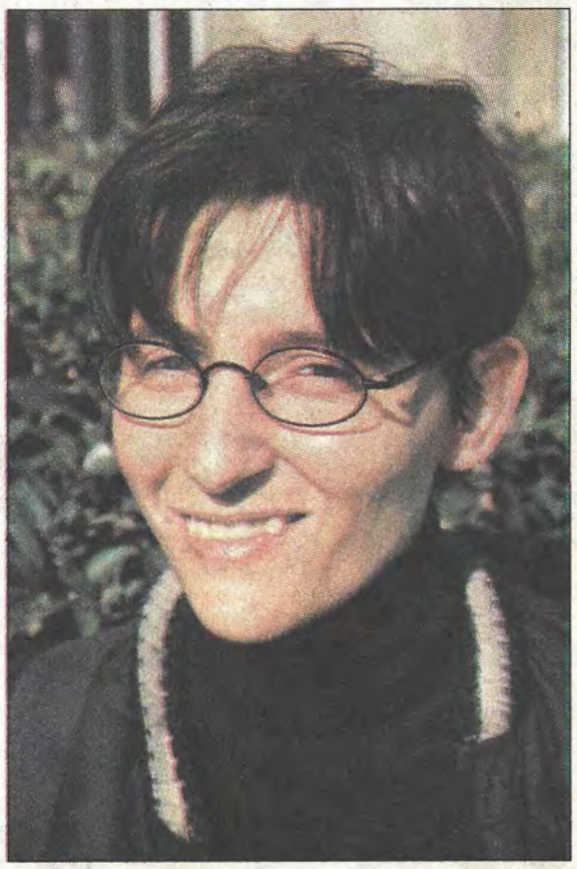

Büyük bir heyecanla Afrika'da katıldıkları projeyi anlatıyor Simona ve Mathilde, "Eğitim ve sağlık ile ilgili projelerde sıfırdan yola çıktık. Proje bizdendi, biz düşünce bazında katıldık ama her şeyi onlar sağlam bir örgütlenmeyle gerçekleştirdi. Gücümüz insandı. Yine Dominik Cumhuriyeti'nde ve Haiti'de okuma yazma çalışmalarında da başarılı olduk."

Kampanyaların ardında parasal gücün yatmadığını özellikle vurgulayan Simona, "Çalışmalarımızda en çok merak edilen 'para' oluyor elbette. Altı ayda bir katılımcılar arasında o ülkenin asgari ücretine göre bir para belirleniyor ve toplanıyor. Ama bu rakamın önemi yok, elimizdeki en büyük zenginlik örgütlü ve gönüllü insan gücü."

Christian Heinrici, 29 yaşında, felsefe öğrenimi görmüş. Almanya'da Hümanist Hareket'in temsilcilerinden. Bir sokak gösterisinde tanımış Hümanist Hareket'i, ardından gazetelerde okuduklarıyla fikir sahibi olmuş ve katılmış.

"Bizim mahallede, aslında tüm dünyada temel sorunumuz iletişimsizlik. Biz onun için bir araya geldik. Komşuluk ilişkilerimizi sosyal faaliyetlerle geliştirdik" diyor Heinrici. Bugün Almanya'da başta Köln, Stuttgart, Frankfurt, Berlin olmak üzere birçok kente yayılan hümanistlerin ülkelerinde çözmek istedikleri iki temel sorun var; "İletişimsizlik ve yabancıların yaşam şartlarının düzeltilmesi."

Christian, Hümanist Hareket'in dayanaklarında hümanizm ile antihümanizmi ayıran çizgileri şöyle anlatıyor; "Emeği büyük sermayenin önüne; gerçek demokrasiyi biçimsel demokrasinin önüne; ademimerkeziyetçiliği merkeziyetçiliğin önüne; özgürlüğü baskının önüne; hayattaki anlamı boyun eğmenin, yardakçılığın ve saçmalığın önüne geçirmek."

Evet, oyun kurallarına göre oynandı. Sonuç oldukça başarılı. Daha çok tüketim, yabancılaşma ve çıkarlara göre ayarlanan ilişkiler. Bir yandan da, bir avuç insan, ne olabilir ki, dünya üzerinde gerçekten bir avuç insan, şu olan bitenin dışında başka bir hedefin peşinde koşuyor. Ne fark eder ki. Christian, Simona, Mathilde, Ayşe ya da Mehmet. Onlar bir avuç insan, "insan" olmanın peşinde ve çağa "ne yazık ki" ayak uyduramıyor.◀

HAREKETİN İLKELERİ

'Kendine nasıl davranılmasını istiyorsan, başkalarına da öyle davran.'

'İnsandan üstün hiçbir değer yoktur; hiçbir insan da bir diğerinden üstün değildir.'

- Tüm insanların ayrım gözetmeksizin eşit haklara sahip olması,
- Kişisel ve kültürel farklılıkların kabul edilmesi,
- Bilimsel gelişimin önündeki engellerin kaldırılması,
- İnanç özgürlüğünün desteklenmesi,
- Şiddetin her türünün (fiziksel, ekonomik, ırkçı, dinsel, ahlaki, psikolojik...) reddedilmesi.

İletişim: www.humanism.org

Hümanist Hareket'ten Simona ve Mathilde.

Ayşe, yıkıntılar arasında bulunduğunda...

Ayşe bugün bir devlet kurumunda; peki yarını kim kuracak?

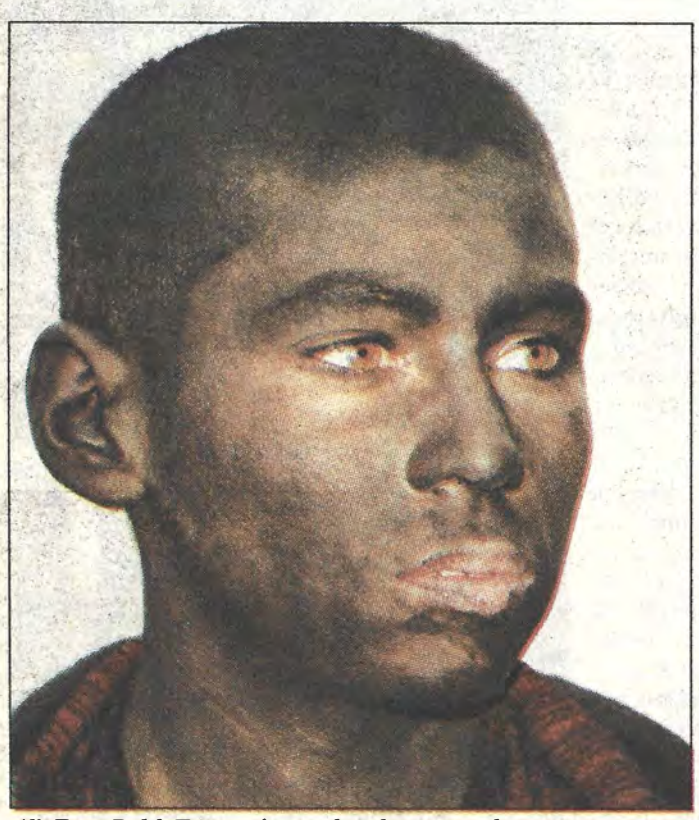

Ali, Et ve Balık Kurumu'nun yıkıntıları arasında...

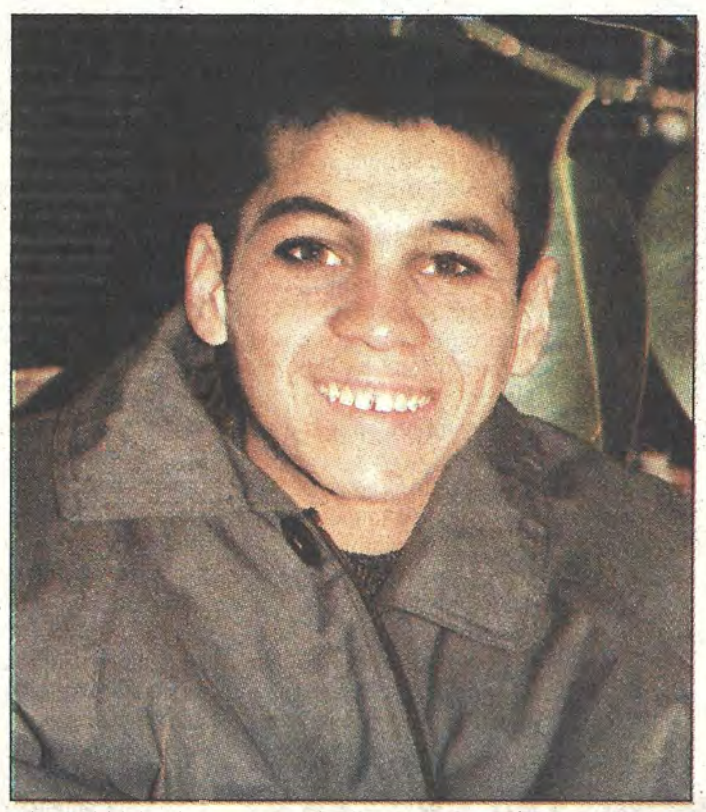

Ali şimdilik kardeşinin yanında, ama onun isteği bir ev...

Başkentin arka bahçesi

YAZI: BEHZAT MİSER
FOTOĞRAF: M. BÜLENT GÜLER

Gazetelerin Ankara baskılarında, haklarında birçok haber çıktı. Nerede, nasıl bulundukları, onlara kimlerin sahip çıktığı hakkında çok haber yazıldı. Onlar Türkiye'nin başkenti Ankara'da yaşıyordu.

Onlara özelleştirilen Et ve Balık Kurumu'nun Ankara'da bulunan eski tesislerinin yıkıntıları içinde rastladık. Bir baba, iki çocuk, yıkıntıların arasında çaresiz, perişandılar... Çaresizdiler...

Baba Satılmış Coruh, 1981'de geldiği Ankara'da umduğunu bulamayanlardan. Çankırı'da kiremit fabrikasında ustabaşılık yaparken, "Ankara büyük şehir, nasıl olsa ekmeğimi bulurum" diyerek göç edenlerden. Geldikten üç yıl sonra, düğün dernek kurarak evlenip, evlilikten umduğunu bulamayanlardan hani... Satılmış ustanın eşi evlendiklerinin on dokuzuncu yılında son kez, ama bu sefer bir daha dönmemeküzere ayrılır evden. Geriye ikisi de birbirinden sevimli, birbirinden çaresiz iki çocuk bırakır. Çocukların hikâyesi de bundan sonra başlar.

"Annemiz varken sevinçliydik" diyerek söze giriyor Emine, "Annemle birlikte ev işleri yapıyor, komşulara gezmeye gidiyorduk"... Annesinin kendilerini ne zaman terk ettiğini anımsamıyor ama babasına ve kardeşine küfrederek bir adamın arabasına binerek gittiği gün hiç aklından çıkmıyor. Bir de "Sizi sevmiyorum" demesi. O zaman ilkokul bire gidiyormuş, şimdilerde ise 12 yaşında, genç kızlığa adım atmak üzere.

Ali ise 14 yaşında, sorumluluğunu bilen, yaşına göre fazlasıyla olgun bir çocuk. "Annem bir başka adamla giderken bize baktı, babama ve bana küfretti. Babamla sürekli kavga ederlerdi, kavgalarının nedenini anlamazdım. Babama küfretti de bana niye etti anlamadım" diyor. Bir anlamadığı da, annesini niye hiç özlemediği...

Annenin evi terk etmesinden sonra Altındağ'da bulunan evlerinin tadı tuzu kalmamış hiç. Babaları Satılmış Usta eve geç gelmeye başlamış. Sabah erkenden çıkan babalarının ardından da çocuklar ya oynamaya ya da yakında bulunan ablalarına karınlarını doyurmaya gitmişler. "Okula ne zaman gidiyordunuz peki" diye sorduğumuzda, "Gitmiyorduk ki" yanıtını veriyor Ali ve Emine. Satılmış Coruh ise araya girerek "Çocukların kafa kâğıdı da yok beyim" diyor.

Sokakta geçen aylar...

Geçen yaz yaşamlarının tümden altüst olduğunu anlatıyorlar. Altındağ Engürü Mahallesi'nde bulunan iki göz gecekondularını silahlı birileri gündüz vakti basıyor, kendilerini sokağa atıyor. Satılmış Coruh, "Tanımadığımız birileri o gün eve gelerek evi hemen boşaltmamızı istediler, eğer boşaltmazsak hepimizi vuracaklarını söylediler" diye anlatmaya başlıyor.

Can korkusuyla dışarı çıkmış hepsi; adamlar, eşyalarını da dışarıya taşımalarını istemiş. Eşyaları da ne ki: İki yatak, biraz kap kacak, birkaç parça elbise, bir televizyon ve bir soba. "Hepsini dışarı taşıdık beyim" diyor Satılmış Coruh, "hepsini". "Ardından adamlar yanlarında getirdikleri kamyonete yükleyip bütün eşyamızı götürdüler bizimle birlikte. Issız bir yere geldiğimizde ise eşyalarımızı arabadan atarak ateşe verdiler" diyen Satılmış Usta'nın gözlerinden iki damla gözyaşı dökülüyor ve ekliyor:

"Anneleri şu bebeleri terk ettiğinde bile gözyaşı dökmedim."

Polise gidememişler korkularından. Zaten devlet dairesiyle de hiç işleri olmamış bugüne değin. Satılmış Usta'nın bildiği tek devlet, asker ocağı. Kimseden şikâyetçi olamamışlar. Evlerine ise bir daha geri dönememişler. İşin acı yanı ilkokul mezunu bile olmayan Satılmış Coruh'un elinden evin tapusunu da alarak kendilerine satılmış göstermeleri. İki ay kadar büyük kızlarının tek odalı evlerinde kaldıklarını söyleyen baba anlatıyor:

"Ev küçük, damadın işi yok, kızım çalışmıyor, biz akşamları aralıkta yatıyorduk. Ev sahibi istemedi bizi, bizim yüzümüzden kızımı ve damadımı çıkarmaya çalıştı evden. Biz de oradan ayrılmak zorunda kaldık."

Ali, "Ablamın evinden babamla ben ayrıldık ve Büyük Sanayi'nin oradaki köprünün altında kaldık uzun süre" diye söze giriyor. Diğer sokak çocukları horlamışlar ilkin, çok dayak atmışlar. Ali hemen vücudundaki yara izlerini gösteriyor, "Abi çok canım yandı" diye şikâyet ediyor. Çoğu zaman polisten dayak yediklerini söyleyen Emine ve Ali, polisin dayak atmadığı zamanlarda ise 'tinerci çocukların ya da esnafın dövdüğünden bahsediyorlar. "Bir keresinde üzerimize kocaman döner bıçağıyla saldırdılar" diyen Ali, polisin kendilerini dövdükten sonra kovduğunu, başka yerde de başka polislerin dayak attığını kaydediyor.

Emine ise, babası ve kardeşinin ablasının evinden ayrılmasından sonra bir müddet daha ablasında kalmış. Ablasının evinde yeğenine bakan Emine, büyük kızına ara ara ge-

Ankara'da, Et ve Balık Kurumu'nun eski tesislerinin yıkıntıları içinde bir baba, bir oğul ve bir kız... Büyük kent düşü yarım kaldı. Sonuç, binlerce örnekten birini doğuruyor, anne bir sabah gidiyor arkasına bakmadan, mafya zorla iki göz gecekonduya sahip oluyor... Coruh ailesi şimdilik bir kurumda; ya sonra?.. Suçluyu uzaklarda aramak gerekmiyor, onlar da aynı kenti paylaşıyor.

len annenin zoruyla dilenciliğe de başladığını anlatıyor. Daha önceleri Ulus'ta çorap, mendil satıyormuş oysa. "Dilenirken mağazaların camlarında gördüğüm oyuncak ve kırmızı ayakkabılara bakardım saatlerce. Evimiz varken bir tane kolu kırık bebeğim vardı, hep onunla oynardım" diyor. Bebeği de eşyalarla birlikte ateşlerin arasında kalmış...

Artık birlikte dilendikleri annesi Emine'nin kazandığı parayı elinden alıyor ve kaçtığı adama veriyor. Ulus'ta dilenirken bir gün uzaktan babasını gördüğünü söyleyen Emine, "Hemen babamın yanına koştum ve bir daha annemin yanına dönmedim" diye anlatıyor babasıyla yaşamaya başlamasını.

Havalar soğumaya başlamış, köprü altında artık kalınmaz olmuştur. Ulus'un arkalarında bir inşaat bulur, sığınırlar... Aradan birkaç gün geçince inşaatın bekçisi kazmaile saldırır, üçünü de acımasızca döver... Gidecek, kalacak yeni bir yer bulmak durumundadırlar. Et ve Balık Kurumu'nun harabelerini bulurlar tesadüfen. Ali ve Emine birlikte temizlerler harabeyi, boyacılık yapan babaları Satılmış Usta artık dilenmeye başlamış, yarı aç yarı tok yaşamlarını devam ettirmeye çalışmaktadır. Soğuktan korunmak içinse, buldukları araba lastiklerini yakmakta, araba lastiği olmadığı zamanlarda da toptancı halinden parçalanmış kasalar getirerek ısınmaya çalışmaktadırlar.

Kaldıkları harabenin hemen yanında bulunan lüks alışveriş merkezinin çalışanları arada sırada kendi aralarında topladıkları yardımları aileye getirirler. Ankara Toptancı Hali 'nden geceleri topladıkları artık sebze ve meyvelerle karınlarını doyururlar.

Toptancı esnafı, soğuktan tir tir titreyen çocukların farkına varır... Önceleri, bu perişan durumdaki ailenin karınlarını doyurmaya çalışırken, esnaftan biri yerel televizyon kanallarından birine haber vererek yapılacak bir haberle kamuoyu oluşturmaya çalışır. O akşam televizyon kanalı, ana haber bülteninde Ankaralıya anlatır çocukların perişan halini. Ardından muhabirler tek tek belediye başkanlarını arayarak yarımcı olup olamayacaklarını sorarlar.

Birkaç belediye konuya duyarlılık göstererek aileyle ilgilenmeye çalışır. Çankaya Belediye Başkanı 'nın eşliğinde, lastik isinden kapkara olmuş bedenler hemen bir hamama götürülür. Saatlerce yıkanan baba ve çocuklar, ardından geçici olarak bir otele yerleştirilir. Kendilerine yeni elbiseler verilir, karınları doyurulur. Emine en çok kendilerine ikram edilen sıcak çaya sevinir. Sağlık taramasından geçirilirler, Ali'nin sırtve bacaklarındaki yaralar sarılır, Emine'ninse soğuk algınlığı tedavisi başlatılır.

Ardından Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu çocukların ve babanın kurum bünyesinde korunma altına alınarak, yeniden rehabilitasyonlarının yapılmasını sağlar. Aynı kurumun çatısı altında olmalarına rağmen, haftada bir gün babalarıyla görüşebilen çocukların tek isteği yine eskisi gibi bir arada, aynı evde kalabilmek...

Emine, büyüyünce doktor olmak istiyor. Doktor olmak için önce okuması gerektiğinin de bilincinde. En çok istediği ise sıcak bir ev, sıcak çorba -şöyle buharı tüten cinsinden- ve sağlam bir bebek. Şarkı söylemeyi çok sevdiğini ifade eden Emine'ninen beğendiği şarkıcı ise Ebru Yaşar. Bugünlerde sıklıkla söylediği şarkı da Ebru Yaşar'ın "Seni anan benim için doğurmuş" adlı şarkısı. Bir daha sigara içmeyeceğine de söz veriyor ve ekliyor: "Abi, belediye başkanı amca bana kırmızı pabuç da alır mı dersin?"

Ali, annesinin kendilerini terk etmesinden beri babasıyla birlikte. Sosyal Hizmetler'in yurdunda kalmak istemiyor, "Ben babamla kalacağım" diyor. İdeali, yediği onca dayağa rağmen ileride polis olmak... Gerekçesi ise, "Polis olup, sokakta kalan çocukları korumak." Birkaç defa da 'bali' çektiğini ama hiç hoşuna gitmediğini söyleyen Ali, kardeşi Emine gibi sıcak bir yuva ve "hiç bitmeyecek" sıcak çay istiyor. Bir de "iki tekerlekli bisiklet" isteyen Ali de bir daha sigara içmemeye söz veriyor. Çocukların ikisi de annelerini hiç özlemediğini söylüyor.

Satılmış Coruh ise, kalıcı bir iş, Ali ile Emine'nin okuması için gereken desteğin verilmesini ve evinin geri alınmasını istiyor. Bir de Çankaya Belediye Başkanı Haydar Yılmaz'ın, çocuklarına "kafa kâğıdı" çıkarmasını...

Ankara, Türkiye'nin başkenti. Ülkemizin bir aynası aslında ve işte aynaya düşenler...◀

Coruh ailesi yıkıntılardan çıkarılıp hamama götürülürken...

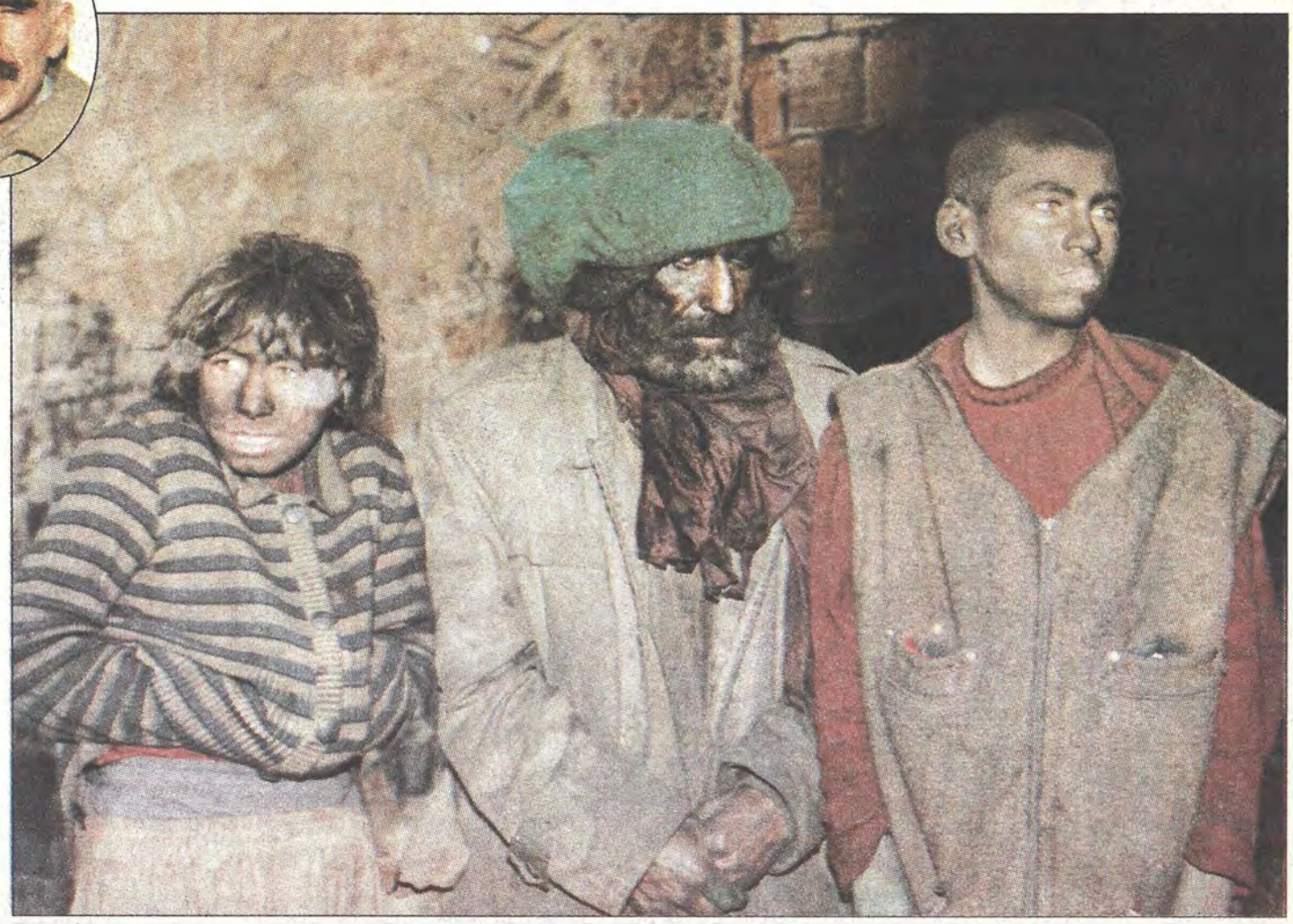

Baba Coruh yeniden yaşamayı deneyecek (yukarıda); bunun kolay olmadığını o da, çocukları Ayşe ve Ali de biliyorlar...

Bir 20. yüzyıl azizi...

İtalya'nın koruyucusu olarak kabul edilen San Francisco'dan 700 yıl sonra ilk kez bir ölümlü, çevresini onun kadar etkiledi. Yaşayan bu mucizenin adı **Padre Pio** idi. Rahip 1968 yılında öldü, ama mucize bitmedi. Kasabası Rotondo, onun sayesinde elde ettiği zenginliği yıllardan beri yaşamaya devam ediyor.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: DİNÇLER SAVAŞ LENGER

Mucizeleriyle insanları etkileyen ve yaşarken Santo Vivo unvanı alan mütevazı rahip Padre Pio'nun yıllarını hizmetinde geçirdiği bu küçük dağ kasabası şimdilerde onu seven, ona inanan yığınların istilasına uğrayan bir hac merkezi görünümünde. Francesco Forgione, bilinen ismiyle Padre Pio 25 Mayıs 1887'de Güney İtalya'da küçük bir kasaba olan Pietrelcino'da fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. 16 yaşında hayatını değiştirecek olan kararı alır ve keşiş olur. 1910 yılında 23 yaşında iken rahiplik mertebesine erişir ve doğduğu yer olan Pietrelcino'da ilk ayinini düzenler. 29 yaşına geldiğinde ise San Giovanni Rotondo'daki Santa Maria Delle Grazie kilisesine rahip olarak atanır. Onun gelişiyle birlikte kasabanın talihi de değişir. 20 Eylül 1918'de Padre Pio'yu haçın önünde yarı baygın bir şekilde bulurlar. Ellerinde ise Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesinden dolayı oluşan izlerin benzerleri belirmiştir. 13. yüzyılda yaşayan ve İtalya'nın koruyucusu olarak kabul edilen San Francisco'dan sonra ilk kez bir ölümlünün bedeninde çarmıha gerilmeden dolayı oluşan izlerin belirmesi bir mucize olarak kabul edilir. Kısa zamanda ünü bölge sınırlarını aşar.

Kimilerine göre o her şeyi ayarlayan kişiydi ve şüphesiz ellerindeki izler de bu oyunun bir parçasıydı. Nitekim 1919 yılında Vincenzo Tangaro ve ardından 1920'de bir diğer doktor Amico Bignani yaptıkları tetkikler sonucunda izlerin doğal olmayabileceği kararına varırlar. Sonucunda 1922'de Vatikan onu sahtekârlıkla suçlar ve ayin yönetmesini yasaklar. 1933'e kadar süren yasaklı yıllar onun şöhretine şöhret katmasını engelleyemez. Ellerindeki hiçbir zaman kapanmayan yaralar ve zaman zaman 45 derecenin üzerine çıkan ateşi onu bir fenomen haline getirir. Bu tanrısal hediyelerin Padre Pio'ya bahşedilmesiyle birlikte meraklıların ve inananların ziyaretleri de başlar. Onu görmek, ona dokunmak ve ona günah çıkartmak isteyen dindar halkın desteği sayesinde tüm polemiklere rağmen ayakta kalmayı başarır. Ve inançsızları mucizeleriyle ikna etmeye devam eder. Ünü ülke sınırlarını, 2. Dünya Savaşı'nın işgalci Amerikan askerlerinin mucizelerini ve hakkındaki söylenceleri memleketlerine taşımalarıyla aşar. O artık tüm dünyada fanatikleri olan yaşayan bir azizdir. Ona inananların yaptıkları bağışla Padre Pio hizmet verdiği kilisenin hemen yanı başına İtalya'nın en önemli ve tam donanımlı hastanelerinden biri olan "Casa Sollievo Della Sofferenza"yı inşa ettirir.

Sayıları yüz binleri bulan hacıların düzenli seyahatleri, bölgede otel patlamasına neden olur. Sadece 1957-1968 yılları arasında hizmete giren otel sayısı 30'dur. Ardından restoranlar ve onlarca hediyelik eşya mağazası açılır. Sayesinde fakirler zenginleşir, zenginler ise varlıklarına varlık katarlar. Onun etrafında dönen ticaret, öyle boyutlara ulaşmıştır ki Vatikan bile gelişmeleri uzaktan sessizce izlemeyi yeğler.

Padre Pio 1968 yılında ciddi biçimde rahatsızlanır ve ardından aynı yılın 23 Eylül'ünde hayata gözlerini yumar. Ölümü ile birlikte vücudundaki kutsal izler de ani biçimde kendiliğinden ortadan kalkar. Kimsenin açıklayamadığı bu olay, hakkındaki fenomenin son halkasıdır. Ömrü boyunca mütevazı bir hayat yaşamış olan bu insan istemeden de olsa Tanrı'nın önlerine sunduğu zengin olma fırsatını değerlendirmeye hevesli Rotondoluların sayesinde bir ticari meta haline gelir. O artık bir geçim kaynağıdır. Üzeri Padre Pio baskılı çoraplardan tişörtlere, resmini taşıyan takvimlerden çıkarmalara ve hatta birebir ahşaptan heykellerine kadar, onu, satabilecekleri her şeye işlerler.

Artan turist sayısı yeni konaklama tesislerinin inşa edilmesine sebep olur. Sadece 1998 yılında 7.5 milyon ziyaretçi onun mezarını görmek için San Giovanni Rotondo'ya gelir.

1999 yazı geçimini çoğunlukla Alman turistlerden sağlayan İtalya'nın Adriyatik kıyısı sakinleri için pek de iyi geçmedi. Müttefik NATO kuvvetlerinin Kosova müdahalesi ve yanlışlıkla denize bırakılan bombaların balıkçı ağlarına takılması ve dahası sahillere vurması, bölgeye gelen turist sayısında gözle görülür bir düşüşe neden oldu.

Bu kötü gidişattan belki de birtek Adriyatik'e tepeden bakan, küçük ama ünü dünya çapına erişmiş olan San Giovanni Rotondo kasabası etkilenmedi.

1999'da Padre Pio'yu Vatikan, Beato kabul eder. Bu, ileride onu aziz yapacak yolun başlangıcıdır. San Giovanni Rotondolular için ise daha çok para kazanacakları bir dönemin ilk işareti.◀

Dükkânlarda Padre Pio eşyaları peynir ekmek gibi satılıyor. Çünkü o artık kasabanın en önemli geçim kaynağı.